БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 200 (1520)
ДЕКАБРИИН 24
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Манай агуухэ социалистическэ Эхэ ороной ашаг туһада зорюулһан, зохёон байгуулхы ажалдаа амжалта түйлахыень бүхы совет хүнүүдтэ хүсэнэбди, шэнэ жэлдэ ажана энхэ ба золтой жаргалтай байхыень совет бүлэ бүхэндэ, Советскэ Союзай гражданин бүхэндэ хүсэнэбди!

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЮҺЭДЭХИ СЕССИ

СССР-эй Верховно Соведэй юһэдэхи сесси декабриин 21-дэ Москвада хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Үглөөнэй 10 часта Кремлиин Ехэ Ордон соо Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани нээгдэбэ.

Олон айлшад зал соо һуугаа. Мүн дипломатическа корпусой тэшүүд, советскэ болон гадаадын хэблэлэй түлөөлэгшэд ложонуудта һуугаа.

Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе болон **М. Г. Первухинай** президиумдэ ерэхэдэнь сугларагшад нэрьемэ шанга альга ташалгаар тэдэниие угтаба. Бүгэдэ хүл дээрээ бодоно.

Буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалнуудые гүрэнүүдэй хоорондо зүбшэн хэлсэлгэ мүнөө ямар болоод байнаб гэһэн СССР-эй Верховно Соведэй хэдэн депутадуудай асуултада харюу үгэхыень СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр **А. А. Громыкодо** түрүүлэгшээр һуугһан, Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лобанов** үгэ үгэбэ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй тэшүүн депутат **Н. С. Хрущев** сесси дээрэ ехэ үгэ хэлээ. Сугларагшад тэрэниие үни удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ шанга альга ташалгаар угтаһан байна.

Һүүлээрнь депутат **А. Ю. Снечкустэ** үгэ үгтэнэ. Советскэ правительствын гадаадын политикын асуудалнууд тушаа СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолой проектые А. Ю. Снечкус Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг Комиссиин зүгһөө уншаа.

СССР-эй Верховно Совет тус тогтоолые нэгэн дуугаар баталан абана. Эб найрамдалай болон арадуудай хоорондын хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан Советскэ правительствын гадаадын политикань тогтоол соо сүм һайшаагдаа. Советскэ Союзай, арадай Хитадай болон бусад социалистическэ гүрэнүүдэй арадууд эб найрамдал, бүхы үндэһэ, яһатануудай хоорондохи хани барисаанай һайн һайхан хэрэгые хамгаалжа байһан бусад бүхы арадуудтай хамта тэмсэжэ, илалта түйлаха, тиихэдэнь шэнэ дайнай аюулые зайсуулһан хүн түрэлтэн бүхы хүсэ шадалаа амгалан ажалда бултыень зорюулжа шадаха бэзэ гэжэ Верховно Совет найдана.

Сессиин зүбшэхэ зүйлнүүдынь дүүрэбэ гэжэ түрүүлэгшэ мэдээсээд, СССР-эй Верховно Соведэй Сессие хаагдаһан дээрэ тоолобо.

(ТАСС).

ССР СОЮЗАЙ ГҮРЭНЭЙ АЮУЛГҮЙЕ САХИГША ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ

Гүрэнэй аюулгүйе сахидаг органуудай байгуулагдаһаар 40 жэлэй алдарта ойн баяртай дашарамдуулан, гүрэнэй аюулгүйе сахигша бүхы хүдэлмэрилэгшэдые Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалжа, тэдээндэ баясхалан хүргэнэ.

В. И. Ленинэй үүсхэлээр Коммунистическэ партиин байгуулһан, СССР-эй гүрэнэй аюулгүйе сахигша органууд Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин түйлалтануудые, арад зоной аша туһые чарин хёрхоор хамгаалдаг байһанаа, дайсадта эсэргүүсэн тэмсэхэдэнь социалистическэ гүрэнэй найдамтай зэбсэгынь байһанаа харуулаа.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилһэнэй, ажал хүдэлмэридөө парти тушаа Ленинэй зохёоһон гол ёһонуудые эрид шууд бэелүүлдэг байһанайнгаа ашаар, мүн арадтаа хододоо дэмжүүлдэг, арадайнгаа этигэлдэ хүртэһэнэйнгөө ашаар лэ гүрэнэй аюулгүйе сахигша советскэ органууд ажал-ябуулгаяа амжалтатайгаар эрхилжэ шададаг гээшэ.

СССР-эй гүрэнэй аюулгүйе сахигша органуудай хүдэлмэрилэгшэд революционно һэргымжын болон социалистическэ хуули сахилгын тугые саашадаашье үндэр дээрэ үргэжэ ябаха, коммунизм байгуулагша совет арадта саашадаашье тунхаришагүйгөөр алба хэхэ бэзэ гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, Советскэ правительство бата найдана.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ.

1957 оной декабриин 21-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэд депутадууд!

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай зарим асуудалнууд тушаа һанамжаяа хэлэхыем зүбшөөгыт. Верховно Соведэй депутадуудай асуултада гадаадын хэрэгүүдэй министр нүхэр Громыкын үгэһэн харюуень тон зүб гэжэ тоолоноб.

Һүүлэй үедэ уласхоорондын байдалда эгээл ехэ юун болооб гэбэл, энэнь түбхын түрүүндэ Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ, мүн коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Москвада үнгэргэгдэһэн Зүблөөнүүд болоно.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэр эб найрамдалай болон социализмын үзэл бодолой илан мандаһые, Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын, бүхы социалистическэ оронуудай, түйлаһан амжалтануудые, мүн тэдэнэй ябуулдаг эб найрамдалай шэглэлтэй гадаадын политикын амжалтануудые бүхы дэлхэйн арадуудта һүр жабхалантайгаар харуулаа.

Октябриин 40 жэлэй ойн һайндэрэй боложо байха үедэ социалистическэ оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөн, мүн 64 ороной коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөн Москвада болоо. Түүхэтэ документнүүд — эб найрамдалай Деклараци ба Манифест — эдэ Зүблөөнүүд дээрэ абтаһан байна.

Социалистическэ лагериин болон бүхы дэлхэйн коммунистическэ хүдэлөөнэй марксизм-ленинизмын үзэл сурталай үндэһэн дээрэ бүри нягтаар жагсан нэгэдэһыень эдэ Зүблөөнүүд этигэмэ элеэр харуулаа гэжэ коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөнүүдэй дүн тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй абаһан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Дэлхэйн түүхын мүнөөнэй шатада эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлдэ коммунистнуудай бэелүүлхэ шухалын шухала зорилгонуудые зохёон тунхаглалга, уласхоорондын коммунистическэ бүхы хүдэлөөе бэхижүүлэн батажуулга, мүн ахадүү партинуудай хоорондохи холбоое саашадань бэхижүүлгэ — эдэ бүгэдэ Зүблөөндэ хэгдэһэн хүдэлмэриин гол шухала дүнгүүдынь мүн. Дэлхэйн коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй идейнэ, мүн политическэ талаар айхабтар ехэ илалта түйлаһые, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудай илан мандаһые харуулһан дээрэһээ эдэ Зүблөөнүүд түүхэтэ ехэ удхашанартай. Уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй нэгэдэлые таһалха гэжэ али болохоор һүүлэй үедэ оролдожо байһан империалистическэ хархисуудай түсэбүүдтэ нүхэдэй ёһоной, үнэн зүрхэнэй хани барисаанай оршон байдалда үнгэргэгдэһэн эдэ Зүблөөнүүдэй дүн айхабтар шанга сохилто болоо юм.

Зүблөөнүүд дээрэ абтаһан документнүүдые — эб найрамдалай Деклараци болон Манифестые — олон миллион коммунистнуудай, бүхы дэлхэйн үй түмэн ажалшадай халуунаар һайшааһан ушар хадаа дэлхэйн коммунистическэ хүдэлөөн «доройтон һалажа байна» гэһэн империалистнуудай болон тэдэнэй туһамаршадай найдалай буруу һүрэһыень харуулна.

Социалистическэ оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөнэй абаһан Декларацинь социалистическэ болон капиталистическэ оронуудай коммунистическэ партинуудай бүгэдэ хамтын дүй дүршэлые согсолһоной үндэһөөр марксизм-ленинизмые ухаалан саашадань хүгжөөһэнэй үльгэр жэшээ болоно.

Бүхы коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай Зүблөөн дээрэ абтаһан эб найрамдалай Манифест хадаа эб найрамдалай түлөө бүхы дэлхэй дээрэ хэгдэжэ байгаа тэмсэлдэ айхабтар ехэ, түүхэтэ удхашанартай. Хэнэйшье мэдэһээр, Югославиин коммунистнуудай Союзай делегаци бүхы оронуудай ахадүү партинуудай Зүблөөндэ, мүн эб найрамдалай Манифестые баталан абалгада хабаадалсаа. Энэ ушар хадаа Югославиин коммунистнуудые манай партитай, мүн бусад коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудтай бүри дүтын холбоотой болгохо хэрэгтэ хэгдэһэн шэнэ алхам мүн. Гэбэшье, Югославиин коммунистнуудай Союз социалистическэ оронуудай ахадүү партинуудай Зүблөөндэ, тэрэшэлэн Декларацида гар табилгада хабаадалсаагүй. Энэнь муу гээшэ гү? Тиимэ даа, юундэб гэхэдэ, энэ ушар социалистическэ оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй бусад бүхы партинуудта орходоо идеологическа, мүн политическэ хэдэн асуудалнуудаар Югославиин коммунистнуудай Союзай ондоо һанамжа баримталдаг байһыень харуулна гээшэ. Гэбэшье, иимэ ондо ондоо һанамжануудай урдынхида орходоо мүнөө улам үсөөржэ байһаниинь элитэ. Олон шухала асуудалнуудаар Югославиин коммунистнууд бүхы коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудтай нэгэн адли һанамжатай болонхой. Бидэнэр Югославиин Арадай Федеративна Республикын ахадүү арадуудтай хани барисаатай, холбоо харилсаатай болохо гэһэн политикые саашадаашье ябуулха, мүн марксизм-ленинизмын хэлбэришэгүй гол ёһонуудта түшэглэн, Югославиин коммунистнуудай Союзтай улам нягта харилсаатай болохо гэжэ, идеологическа болон политическэ асуудалнуудаар нэгэн адли һанамжатай болохо гэжэ саашадаа эрмэлзэхэ байнабди.

Эгээл түрүүлжэ социалистическэ революци хээд илаһан, мүн коммунизмын түлөө тэмсэлдэ түүхэтэ илалтануудые түйлаһан манай ороной хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй дайшалхы манлай—Советскэ Союзай Коммунистическэ парти тушаа Зүблөөнүүдтэ абтаһан документнүүдтэ олон һайн һайхан үгэнүүд хэлэгдэнхэй. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Бүхы коммунистическэ партинуудта эсэргүүгээр, илангаяа Советскэ Союзай Коммунистическэ партида эсэргүүгээр социализмын дайсадай галзуу шангаар тэмсэһэниинь, мүн мүнөөшье тэмсэжэ байһаниинь тушаан боложо дайралдаһан ушар бэшэ. Манай ороной хүдэлмэришэн анги, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мүлжэгшэдтэ эсэргүүсэн, хүдэлмэришэн ангиин аша туһын түлөө, ажалша арадай аша туһын түлөө, социализмын илан мандахын түлөө революционно тэмсэлэй үльгэр жэшээ харуулаа бшуу. Тиимэһээ дайсад хадаа революционно хүдэлөөндэ Советскэ Союзай дүүргэһэн үүргые бага болгохо, тэрэнэй нэрыень хүндэгүй болгохо хүсэлэнтэй. Гэбэшье, энэ зорилгоёо тэдэнэр мүнөө хүрэтэр бэелүүлжэ шадаагүй, хойшодоошье шадахагүй. **(Альга ташалга).** Тэдэнэр коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй революционно партинуудые холбоогүй болгохо, социалистическэ оронуудай нэгэдэлые таһалха хүсэлэнтэй. Социалистическэ оронуудые хоорондонь зүрилдөөтэй, эбгүй болгохо, революционно хүсэнүүдэй жагсаалые һуларуулха гэжэ тэдэнэр эрмэлзэнэ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

ВЛКСМ-эй ОБЛАСТНОЙ КОНФЕРЕНЦИ

ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой XIX областной конференци Улан-Удэ городто декабриин 21—22-то болобо. Комсомолой областной комитедэй хүдэлмэри тухай нүхэр **Бутуханов** тоосоото элидхэл хэбэ.

XVIII конференциһээ хойшо областной комсомольско организациин хэһэн хүдэлмэри тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ. КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ республикын комсомолшууд, залуушуулай угаа ехэ эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байһан тухай жэшээнүүд элидхэл соо дурсагдаһан байна. Предприяти, колхоз, МТС, совхозуудта комсомол-залуушуулай хэдэн зуун бригада хүдэлмэрилнэ. 12 мянга гаран комсомолшууд, залуушуул ажалай түрүүшүүл болонхой.

Залуушуулые хүмүүжүүлхэ зорилгоор олон комсомольско организаци горьтой хүдэлмэри ябуулна.

Тиихэтэй хамта комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ горьтой дутуунуудай, шиидхэгдээгүй асуудалнуудай бии байһан тухай элидхэлшэ тэмдэглээ.

ВЛКСМ-эй Заиграйн айкомой секретарь нүхэр **Пивоваров,** Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр **Будажапова,** комсомолой Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Матвеев,** Байгал шадар болоһон партизан хүдэлөөндэ хабаадагша нүхэр **Гармаев,** Баруун Тарбагатайн леспромхозой шофёр нүхэр **Соболев,** Улан-Удын нэгэдэхи һургуулиин ахалагша пионер вожата **Зубакина,** Совнархозой түрүүлэгшэ нүхэр **Давыдов** болон хамта 20 гаран хүн элидхэл тушаа үгэ хэлээ.

Үгэ хэлэгшэд ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэриин дутуу дундануудые хурсаар шүүмжэлэн элирүүлһэн байна. Комсомолой обком залуушуулай дунда дэлгэрһэн мүрысөө һулаар хүтэлбэрилнэ, комсомолшууд, залуушуулай политическэ һуралсал эмхидхэлгэдэ анхарал багаар табина, өөрынгөө баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые дутамагаар хинана гэжэ делегадууд шүүмжэлһэн байна.

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө эрхим хубитые оруулжа, ВЛКСМ-эй XIII съездые, комсомолой 40 жэлэй ойе угтахаар республикын комсомолшууд, залуушуулай шиидэнги байһан тухай делегадууд мэдүүлээ.

Мүн конференци дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Очиров** үгэ хэлэһэн байна.

Конференци тодорхой тогтоол абаа, обкомой, шалгалтын комиссиин шэнэ составые, XIII съездэ ошохо делегадуудые һунгаа. Делегадуудаар Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон **Н. А. Будажапова,** ВЛКСМ-эй обкомой секретарь **О. Г. Дамбаев,** заводой сварщик **Н. С. Кутузов** һунгагдаһан байна.

Эмхидхэлэй пленум дээрэ ВЛКСМ-эй обкомой секретарьнуудаар нүхэд **О. Г. Дамбаев, Г. Г. Заиграев, Г. К. Ячменева, В. П. Шобогоров** һунгагдаба.

Улаан одонойхидой үүсхэлые үргэнөөр дэмжэе

СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые, коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөнүүдэй Декларациие, эб найрамдалай Манифестые бүхы совет арад, тэрэ тоодо манай республикын ажалшад угаа ехэ баяр баясхалантайгаар угтажа, ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалта түйлахын түлөө социалистическэ уялгануудые абажа байна.

Хоринин аймагай «Улаан Одон» колхозой хонишод ерэхэ жэлдэ **хонидоо олоор хэнзэлүүлжэ, 100 хонин бүриһөө 150 хурьга абажа түлжүүлхэ,** хонин бүриһөө энэ жэлэйхидэ орходоо хахад килограмм ехэ нооһо хайшалха гэһэн уялга абаад, республикынгаа бүхы хонишодто, хурьгашадта, техник-үрэжүүлэгшэдтэ, зооветеринарна мэргэжэлтэдтэ тухай бэшэгээр хандаба. Тэрэ бэшэгынь манай газетын декабриин 22-ой номерто толилогдоо.

Улаан одонойхид энэ уялгаяа бэелүүлхэдээ 1958 ондо **хонин һүрэгөө 70 процентээр олошоруулха,** хэрбээ мүнөө үедэ 6453 хонитой байгаа һаа, ерэхэ жэлэй эсэстэ 11600 хонитой болохо юм. Тиигэбэл 1960 оной һүүлдэ 16500 хонитой байха гэһэн түсэбөө дүүргэхэ аргатай болохо, артелиин олзо доход эрид ехээр дээшэлжэ, колхозникуудайнь ажалта үдэр үнэ сэнтэй болохо бшуу. Энэнь артелиин гэшүүдтэшье, колхоздошье, гүрэндэшье угаа ехэ ашатай туһатай байһаниинь мэдээжэ.

Хайшан гээд, ямар аргаар нэгэ жэлэй туршада хонидоо иимэ ехээр олошоруулха гэжэ тэдэнэр шиидээб? Нэн түрүүн **үбэлэй һарануудта хурьгалһан хонидоо удаа дараа ороондо оруулжа, зунай эхеэр хэнзэ хурьгадые абаха юм.** Мүн хабартаа хурьгалһан хонидые зунай эхеэр ороондо табижа, тэрэ жэлдээ дахин түл абаха гэжэ шиидээ. Тиигэжэ ерэхэ жэлдэ хоёр мянган хэнзэ хурьга абаха юм.

Тэндэхид абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө шармайн оролдожо эхилбэ. Эхэ хонидоо, хусануудаа тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө тэдэнэртэ бүдүүн тэжээлһээ гадна, таряа талханай зүйл, шэмэтэ, минеральна тэжээл эдюулнэ, хонидоо уһаар дутаахагүйн түлөө оролдоно.

«Улаан Одон» колхозой хонишодой патриотическа үүсхэл республикын аймагуудаар угаа түргэнөөр таража байна. Энэнь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, «Хонин ажалые саашадаа хүгжөөхэ, нооһо абалгые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй энэ жэлэй май һарада гаргаһан Бэшэгэй үндэһөөр колхоз, совхоз бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан, холын хараата түсэб зохёоһон байна бшуу. Тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэнь улаан одонойхидой үүсхэл угаа ехэ туһа хүргэхэнь лабтай.

Жэлдээ эхэ хонидоо хоёр дахин хурьгалуулжа, зуун хонин бүриһөө 150 хурьга бодото дээрээ абажа байһан жэшээнүүд манай республикада бии. Тарбагатайн аймагай «Советская Россия» колхоз һүүлэй мэдээгээр энэ жэлдэ 100 **хонин бүриһөө 154 хурьга абаад,** бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ байнхай. Мухаршэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой хонишон А. Я. Макадзиобын бригада мүнөө жэл мүн лэ зуун эхэ хонин бүриһөө 150 хурьганһаа үсөөн бэшые абаха юм.

Иимэ зорилго гансахан хонишодой бригада, колхоз, совхоз урдаа табиха аргатай бэшэ, мүн аймаг аймагаараа энээнэй түлөө оролдохо болонобди. Һаяхан Тарбагатайн аймагай хонишодой суглаан тэндэхи «Советская Россия» колхоздо боложо, хоринхидай үүсхэлые халуунаар дэмжээд, 1958 ондо **100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга бүхы аймагаараа абаха, хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалха** гэжэ шиидэһэн байна. Тиихэдэ «Советская Россия» колхоз **100 хонин бүриһөө 155 хурьга абажа түлжүүлхэ** гэһэн уялга абаа.

«Улаан Одон» колхозой хонишодой бэшэг тухай дуулаһаар, тус колхозтой хүршэ ажаһуудаг Хэжэнгын аймагай «Эрдэм» колхоз ерэхэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 147 хурьга абажа, хонин һүрэгөө 51 процентээр олошоруулха зорилго табяа. Мүн Хориншье аймагай бусад колхозуудаар хонишодой суглаан боложо, улаан одонойхидой бэшэгые зүбшэн хэлсэжэ, 1958 ондо хонидойнгоо тоо толгойе эрид шууд олошоруулха хэмжээнүүдые хараалжа байнхай.

Колхоз болон совхозуудай хонишод! «Улаан Одон» колхозой хонишодой үүсхэлые хаа хаанагүй дэмжэжэ, ерэхэ жэлдэ хонидоо олоор хэнзэлүүлжэ, зуун эхэ хони бүриһөө 150-һаа үсөөн бэшэ хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлхын түлөө бүгэдөөрөө тэмсэе, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе.

Нүхэд хонишод! Таанарай үмэнэ 1958 ондо айхабтар ехэ ажахын-политическэ удхашанартай зорилго табигдаба гээшэ. Тэрэниие амжалтатайгаар шиидхэхын тула бии байгаа дутагдалнуудаа дары усадхажа, хонидоо һайса харууһалха, эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Шэнэ түлые хүсэд бэлэдхэлтэйгээр угтажа, нэгэшье толгойн гарзагүйгөөр томо болгохын түлөө бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа гаргая.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1958 ондо Хоринин аймагай «Улаан Одон» колхозой хонишодой 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ гэһэн уялга абаһан тушаань энэ колхозой залуу хонишон, делегат Цырендулма Дашидондокова ВЛКСМ-эй областной конференциин делегадуудта хөөрэжэ байна.

Л. Хайдуровай фото.

1957 оной декабриин 21-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Үргэлжэлэл)

Социалистическэ оронуудай нэгэдэлыень таһалха гэһэн хорото муухай ябуулгаяа зарим оронуудай «бэеэ даанхай байдалыень» һэргээхын түлөө оролдонобди гэһэн үгэнүүдээр империалистнууд далдалха һанаатай. Социалистическэ оронуудай нэгэдэлые таһалха гэжэ империалистнууд тэмсэхэдээ, зарим гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалые, эрхэ сүлөөень аршалан хамгаалагшад гээшэбди гэжэ һанаатай байдаг. Харин сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ капиталистическэ оронуудые нэгэдүүлэн оруулха шахала гэжэ хэлэхэдээ, тэдэнэр гүрэнэйнгөө эрхэ сүлөөдэнь, бэеэ даанхай байдалда анхарангүйгөөр нэгэдэгты гэжэ тэдээнһээ эридэг. Тиихэдээ мүнөө ямаршье гүрэн бүрин эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай байжа шадахагүй болоһон юм гэжэ тэдэнэр хэлэдэг байна.

Бидэнэр саашадаа бүри һэргымжэтэй байха, һанаһанаа табихагүй, социалистическэ лагериин оронуудые нэгэдүүлэн жагсаажа политика, эб найрамдалай политика, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байлгын ленинскэ гол ёнуудта түшэглэн, бүхы оронуудай хоорондын холбоо харилсаае, хани барисаае бэхижүүлхэ гэһэн политика эрид шууд ябуулха ёһотойбди.

Социалистическэ оронуудай нэгэдэлыень һуларуулжа, тэдэниие эбгүй болгохо, Советскэ Союзай нэрые хүндэгүй болгохо, манай ороной коммунистическэ партиин болон ахадүү партинуудай хоорондохи холбооень һуларуулха гэһэн уласхоорондын хархисуудай һанаашалган сүм буруу һүрбэб гэжэ коммунистическэ, хүдэлмэрищэнэй партинуудай Зүблөөнүүдэй дүн харуулаа. Манай партида, Советскэ Союзай арадта бүхы ахадүү партинуудай гүнзэгы ехээр дурлаһан байһыень Зүблөөнүүдэй хүдэлмэри гэршэлэн харуулаа. Бүхы дэлхэйн ажалшадай дунда Советскэ Союзай айхабтар ехэ хүндэтэй болоһыень, манай Коммунистическэ партида ахадүү бүхы партинуудай гүнзэгы ехээр этигэдэг байһыень мүнөө СССР-эй эгээл галзуу муухай дайсадшье баатай болоно. **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Коммунистическэ общество байгуулхын түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэхэ гээшэ, советскэ ороной болон бүхы социалистическэ лагериин хүсэ шадалые саашадаа бэхижүүлхэ, арадуудай хоорондо эб найрамдал тогтоохын түлөө, бүхы дэлхэйн ажалшадай болон демократическа хүсэнүүдтэй хани барисаатай болохын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ гээшэ ахадүү партинуудай этигэл найдабаридань коммунистнуудаймнай, бүхы советскэ хүнүүдэймнай эрхим һайн харюу болохо байна. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай партиин, манай арадай габьяае мэдэрһэндэнь, бидэндэ гүнзэгы ехээр этигэдэг байһандань бүхы нүхэдтөө баярлажа хүргэнэбди. Агуу ехэ Октябрьда илалта туйлахын түлөө тэмсэжэ байһан үеынхидэл, мүн граждан дайнай фронтонуудта, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай фронтнуудта тэмсэжэ байһан үеынхидээ бидэнэр мүнөөшье, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэжэ байхадаа омогорхожо байнабди, огсом залуунүүдби гэжэ бүхы нүхэдтөө, ханинартаа мэдүүлнэбди. **(Нэрьемэ шанга альга ташалга).**

Бидэнэр агуу ехэ революционно эрмэлзэлгэтэй байһаар зандаабди, тиигээд марксизм-ленинизмын гол ёнуудта, пролетарска интернационализмын гол ёнуудта хододоо үнэн сэхэ байхабди, мүн ленинскэ тугые үндэр дээрэ үргэһэн, Ленин түрүүтэйгөө эгээл түрүүлэн капитализмда доботолһон, мүн 40 жэлэй турша ленинскэ тугые амжалтатайгаар абажа ябаһан түрүү отрядбди гэжэ бидэнэр саашадаашье өөһэдыгөө тоолохобди гэжэ хүдэлмэришэн ангиин хэрэгэй түлөө тэмсэжэ байһан нүхэдөө найдуулнабди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Ленинскэ тугые гартаа шангаар барижа ябахабди, коммунизмын илан мандахын түлөө бата найдамтайгаар урагшаа дабшахабди, бүхы дэлхэй дээрэ энхэ тайбан байдал тогтоохын түлөө үсэд шангаар тэмсэхэбди гэжэ бидэнэр нүхэдөө найдуулнабди. **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Нүхэд! Советскэ Союз, Хитадай Арадай Республика, бүхы социалистическэ оронууд уласхоорондын түгээрилтэ шанга байдалые һуларуулхын түлөө, «хүйтэн дай» болон буу зэбсэг түргөөр бүтээлгые болиулхын түлөө, ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүд эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха ёһотой гэһэн гол ёһондо түшэглэн, арадуудай хоорондо дата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө эрид шууд тэмсэнэ. Энэ тэмсэлынь социалистическэ гүрэнүүдэй гадаадын политикын удха шэнжэһээ эшэ үндэһэтэй юм. Европын, мүн илангаяа Ази, Африкын олон гүрэнүүд энэ тэмсэлыень дэмжэнэ. Эб найрамдал тогтоохын түлөө арадуудай тэмсэл капиталистическэ оронуудта улам үргэн далайсатай боложо байна.

Гадна, «хүйтэн дайнай» политикые болюулхын түлөө, буу зэбсэг түргөөр бүтээхэеэ болихын түлөө, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха гол ёһондо түшэглэн, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае тогтоодог болохын түлөө тэмсэдэг ажал-ябуулагшадай үдэр ерэхэ бүри олон боложо байһыень обёоронгүй байхын аргагүй. Эб найрамдалай хэрэгэй түлөө үсэд шангаар тэмсэжэ байһан гүрэнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагшад: Индиин премьер-министр Неруе, Индонезиин Президент Сукарные, Бирмын премьер-министр У Нуе, Египедэй Президент Насерые, Сириин Президент Куатлиие болон гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшадые бидэнэр амаршалнабди. **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Обществын элдэб янзын хүн зониие түлөөлдэг, социальна талаар элдэб ондоо байдалтай хүнүүд — өөрынгөө дураар юумэ хэдэг хүнүүд, предприятиин эзэд, политическэ ажал-ябуулагшад «хүйтэн дайнай» политикые шүүмжэлнэ. Элдэб ондоо үзэлтэй ажал-ябуулагшад болохо Канадын гадаадын хэрэгүүдэй министр Смит, Англиин философ Рассел, Советскэ Союзда урдань США-гэй элшэн сайд байһан Кеннан, предприятинуудай эзэн Итон, журналист Херст болон капиталистическэ оронуудай ниитын, гүрэнэй бусад олон ажал-ябуулагшад уласхоорондын байдалда бии байһан хүсэнүүдэй ямар хубааритай болоод байһыень һайнаар бодомжолон үзэжэ сэгнэхэ тухай дурадхадаг болонхой.

Мүнөө үеын эрхэ байдалда дайн болоо һаа, юун болохоб гэжэ эдэ хүнүүд ойлгоно гээшэ. Тиимэһээ тэдэнэй хэһэн дурадхалнуудые эб найрамдалда дуратай арадууд амаршална.

Гэбэшье, империалистическэ гүрэнүүдэй захиргаашад гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае муудхуулха, дай хэхэ сэрэгэй бүлэглэлнүүдые саашадаа үргэдхэжэ бэхижүүлхэ, буу зэбсэг саашадаашье түргөөр бүтээхэ гэһэн политика үсэд нэтэрүүгээр ябуулна. Эдэ захиргаашад арадуудай аша туһыень тоон. хайхарангүйгөөр, дайнда бэлэдхэхэ гэһэн хараа шугамые гадаадынгаа политикада бэелүүлхэ гэжэ аһан шадалаараа оролдоно. Тэдэнэр үсөөншье һаа, нүлөө ехэтэй бүлэг монополистнуудай хүсэлые бэелүүлнэ. Эдэ монополистнууд «хүйтэн дай» саашадаа үргэлжэлүүлжэ бүри шангадхаад, тэрэниие «халуун дайн» болотор һүжэргөөхэ түсэбтэй. Арадуудай аша туһа тэдээндэ ямаршье хамаагүй! Хүн түрэлтэнэй хуби заяан тэдэниие һанаата болгоногүй, эгээлэй хүнүүдэй гасалан зоболон дээрэ баяжажа абаха гэһэн нэгэл эрмэлзэлгэдэ тэдэнэр абтанхай. Эб найрамдалай хэрэгые бүри муудхуулжа байһан юумэ лэ, баяжахадамнай тон хэрэгтэй гэһэн нэгэл гол ёһо империалистнууд баримтална. Хүн зониие саг үргэлжэ һанаа үнөөн болгожо атомна дайн болохонь гэжэ хүнүүдые ходо һүрдүүлжэ, айлгажа байха гээшэ өөһэдынгөө түсэбүүдые эгээл хэлбэр бэлэхэнээр бэелүүлхэдэнь хэрэгтэй, буу зэбсэг бүтээхын тулада хүнүүдтэ налог ашажа, мүнгыень татажа абахынь тулада хэрэгтэй таатай зохид байдал болоно.

Арад зон дайн мэнэ мэнэ болохоёо байна гэһэн үгэнүүдтэ ой ухаанһаа дурагүй болонхой, түбхын түрүүн ажалша хүнүүдэй хүзүүндэ ашагдадаг налогууд хүн зоной тэсэхын аргагүй хүшэр хүндэ боложо байна. Хэрбээ бүхы оронуудта буу зэбсэг бүтээхын тулада хэр ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагданаб гэжэ тооложо үзөө һаа, хүнүүд ухаа алдаха байгаа. Ямар ехэ зөөри баялиг хии хооһон үригдэнэ гээшэб, энэ зөөри ондоо эрхэ байдалда хэрэглэгдээ һаа, арад зоной ажабайдалые ямар ехээр һайжаруулха, тэдэнэй экономико, культурыень ямар ехээр хүгжөөхэ байгааб гэжэ тэдэнэр ойлгохо һэн.

Мүнөө асуудал иимээр табигдаад байна гээшэ: хэрбээ эб найрамдал тогтоохо, эбэй ёһоор арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ, харин тиихэдэ айхабтар хохидол гасаланда оруулха атомна дай хэхэгүй гэжэ шиидээ һаа, империалистнууд «хүйтэн дайнай» болон буу зэбсэг бүтээлгын политикые ябуулхаяа болихо, монополинуудта таарамжатайгаар энэ дэлхэйе хүсөөр хубилгаха гэжэ найдахаяа болихо ёһотой. «Хүсэ баримталан ябуулагдадаг» империалистическэ политикын гол удхань юуб гэхэдэ, баруун оронуудай зүгһөө табигдаһан эрилтэнүүдые Советскэ Союзаар заатагүй абахыень баадхаха, тиигээд империалистнуудта ашаг олзотойгоор зарим политическэ асуудалнуудые гуримшуулан шиидхэхэ гэһэн зорилготой бшуу.

Жэшээнь, баруун гүрэнүүд арадай демократиин оронууд тухай асуудалые «гуримшуулан шиидхэхэ» һанаатай ха. Теэд тэдэнэр энэ асуудалые ямараар «гуримшуулан шиидхэхые» хүсэнэб? Арадуудай хүсэл һаналыень тоонгүйгөөр, эдэ оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ оролсожо, ажалшадай социалистическэ туйлалтануудые усадхаад, капиталист, помещигүүдэй засагые тэдэнэр дахин һэргээхэ хүсэлэнтэй. Мүн Германи тухай асуудалые «гуримшуулан шиидхэхэ» тухай империалистнууд мүн лэ олон табые шашадаг. Теэд энэ асуудалые тэдэнэр ямараар «гуримшуулхаяа» һанана хаб? Зүүн Германиие Баруун Германитай нэгэдүүлжэ, ондоогоор хэлэхэдэ Германска Демократическа Республикын социалистическэ туйлалтануудые усадхажа, Баруун Германиин сэрэгэй-экономическа хүсэ шадалые улам ехэ болгожо, тэдэнэр Германиие «нэгэдүүлхэ» һанаатай. Тиихэдээ иимэ аргаар нэгэдүүлэгдэһэн Германиие тэдэнэр дай хэхэ зорилготой Хойто-атлантическа бүлэглэлдэ оруулха түсэбтэй. Дай хэхэ, үһөөгөө абаха дуратай Германиин хүсэнүүдые мэдэжэ байгаад, хүсэтэй болохыень бидэнээр зүбшөөлгэхэ гэжэ тэдэнэй оролдожо байһыень таанар харанат.

Политическэ асуудалнуудые иимээр «гуримшуулан шиидхэхэ» гээшэ диктадай, ультимадуудай политикаһаа ямаршье илгаагүй болошоно бшуу. Советскэ Союз тушаа ябуулагдадаг иимэ политика хэзээшье хүсэлдөөгүй, тииһээ тиитэрээ мүнөө огто хүсэлдэхэгүй байна. **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Баруун оронуудай, түбхын түрүүн США-гэй түлөөлэгшэдтэ бидэнэр иигэжэ дурадхадагбди: нэрэ хүндэеэ бууралһан, ямаршье бодомжогүй, «хүсэ баримталан ябуулагдадаг» политикаяа түүхын бог шорой руу хаяыт гэжэ хэлэдэгбди. Тэрэнэйнтнай байха газарынь эгээл тэндэ бшуу! **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Арсалдаата асуудалнуудые хэлсээ хэжэ, эбэй ёһоор, бэе бэедээ эрилтэ табингүйгөөр шиидхэдэг болоёл, хүн түрэлтэниие һанаа үнөөндэ оруулжа байгаа асуудалнуудые тэгшэ эрхэтэйгээр зүбшэн хэлсэел, уласхоорондын асуудалнуудые дайнай хүсөөр шиидхэхэеэ огтолон болиёл, статус-кво гэдэгые мэдэрэел, ондоогоор хэлэхэдэ мүнөө дэлхэй дээрэмнай социалистическэшье, капиталистическашье гүрэнүүд оршон байдаг болонхой гэжэ мэдэрэел, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ бү оролсоёл.

Хоёр системын — социалистическэ болон капиталистическэ системын хоорондо үзэл бодолой талаар айхабтар ехэ илгаанай бии байгаашье һаань, гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаата асуудалнуудые дайнай хүсөөр бэшэ, харин эбэй ёһоор хэлсээ хэжэ шиидхэхэ ёһотой гэжэ бидэнэр мэдүүлнэбди. Шэнэ түхэлэй буу зэбсэг бүтээлгээр мүрысэжэ байхынгаа орондо амгалан тайбан мүрысөө хэдэг болоёл гэжэ бидэнэр дурадханабди. Ниитын ямар байгуулалтын илан мандахань ракетэнүүдэй, атомна болон водородно бомбонуудай хүсөөр шиидхэгдэхэ бэшэ юм, харин ямар ниитын байгуулалта хүн зоной ажабайдалые эгээл ехээр һайжаруулжа, тэдэнэй оюун бэлигыень бадаруулан хүгжөөжэ шаданаб, тэрэл байгуулалта илаха байна бшуу. Социалистическэ байгуулалта хадаа обществын эмхидхэлэй эгээл дээдэ формонь мүн гэжэ бидэнэр тоолодогбди. Булюу һайн байһанаа алишье ниитын байгуулалта сэрэг дайгаар бэшэ, харин амгалан ёһоор, обществын үйлэдбэриин хүсэнүүдые, наука техникэ, соёл культура хүгжөөжэ, хүнэй ажаһууха эрхим һайн эрхэ байдал байгуулжа харуулаг лэ. **(Үни үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Ямаршье системэтэй һаань, бүхы гүрэнүүдэй абажа болохогүй дурадхалнууд эндэ хэгдэнэ аал, хэлэжэ үгыт? Гэбэшье, дай хэхые ехээр хүсэшэһэн баруун оронуудай империалистнууд «хүйтэн дайе» болюулха дурагүй, тиимэһээ тэрэниие үргэлжэлүүлхын тулада элдэб эсын шалтагуудые бэдэрнэ. Империалистическэ этэгээдүүд СССР-ые болон эб найрамдалда дуратай бусад оронуудые аилган һүрдүүлээд, тэрээгээрээ сэрэгэй промышленностьда улам ехэ мүнгэ зөөри гаргашалхыень Советскэ Союзые баадхаха, арад зоной хэрэглэхэ үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые хүгжөөхэ арга боломжогүй болгохо гэжэ эрмэлзэнэ.

Бодото байдал эгээл иимэл даа. Империалистнууд социалистическэ системэтэй эбэй ёһоор мүрысэхэһөө гал дүлэнһөө ехээр айдаг байха юм.

Советскэ Союз болон бусад социалистическэ оронууд дайгаар орохобди гэжэ хэндэшье зананагүй, өөһэдынгөө баримталдаг үзэл сурталые бусадта абахыень хүсөөр баадхаха гэжэ һанаашалдаггүй бшуу. Тэдэнэй дурадхадаг нэгэл юумэниинь — эб найрамдал ба арадуудай хоорондын хани барисаан мүн. **(Альга ташалга).** Хоорондоо үгээ ойлголсодог болохо, гүрэнүүдые бэе бэедэнь этигэдэг болгохо, дайн мэнэ мэнэ болохонь гэһэн үгэнүүдэй дуулдахынь болигожо, хүн зоной һанааень амаруулаад, амгалан зохидоор ажаллаха арга боломжо тэдээндэ олгохо хүсэлэнтэйбди.

Энэмнай яһала ойлгосотой бэшэ аал. Теэд энэтнай пропаганда гээшэ гэжэ бидэндэ хэлэнэ! Үнэхөөрөөшье энэмнай пропаганда гээшэ, теэд дай хэхэ гэһэн бэшэ, харин эб найрамдал тогтоохо гэһэн пропаганда бшуу. Юундэб гэхэдэ, США-тэй жэшэжэ үзэбэл, Советскэ Союзда дайнай пропаганда хэхэ гээшэ тон хүндэ гэмтэ ябадал гэжэ тоологдодог, тиимэһээ хууляар мүрдэгдэдэг байха юм. Эб найрамдал тогтоохые уряалһан пропаганда хэхэдэ муу аал! Баруун оронуудай иимэ пропаганда хэхээ һанаа һаань, тэрэниинень бидэнэр үдэр бүри, час бүри шагнажа байхаар бэлэмди. Теэд энээнэй орондо баруун оронуудай тусхай тушаалтай хүнүүд, генералнууд болон адмиралнууд дай хэхэ гэжэ үдэр ерэхэ бүри хашхаралдана, дай хэхэ эгээл шэнэ зэбсэгүүдые хэрэглэн «Советскэ Союзые үгы хэжэрхижэ болохо», СССР-эй бүхэли городуудые, промышленна центрнүүдые «хумахиин тооһон болгоод, газар дээрэһээ хамажархижа» болохо юм гэжэ аймшагтай мэдүүлгэнүүдые тэдэнэр хэнэ.

Эб найрамдал тогтоохо тушаа Советскэ Союзай алхам хэхэдэнь тэрэнииень доромжолхо, баһаха, хараахаа һанахадаа «пропаганда» гэжэ үгэ тэдэнэр ходо хэрэглэдэг болошонхой. Юунэй тулада тэдэнэр иинэб гэхэдэ, табигдаад байһан асуудалай гол удхыень далдалха гэһэн зорилготой бшуу. Юундэб гэхэдэ, баруун оронуудай засагаархид Советскэ Союзай болон бусад социалистическэ оронуудай эб найрамдалай шэглэлтэй политика ябуулжа байхадань, сэрэг дай эрхилхэ гэһэн политикаһаа бэшэ юушье дурадхажа шадахагүй байна.

США-гэй, Англиин, Франциин, Германиин Федеративна Республикын, Италиин, Турциин, Норвегиин, Даниин, мүн НАТО-гэй гэшүүн — бусад оронуудай правительствонуудта, тэрэшэлэн нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гэшүүн — бүхы оронуудай правительствонуудта Советскэ Союзай Правительствын эльгээһэн бэшэгые һүүлэй үедэ бүхы дэлхэйн олониитэ анхаран үзэжэ байна. Эб найрамдал тогтоохо талаар Советскэ Союзай хэһэн шэнэ үүсхэлыень эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалые юунһээшье үлүүгээр тоолодог хүн бүхэн һайшаажа дэмжэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, хэрбээ США болон Англиин Советскэ Союзай жэшээе дагаха байгаа һаань, 1958 оной январиин 1-һээ эхилэн, Советскэ Союз ядерна буу зэбсэгые тэһэлэн туршахаяа огтолон болихоор бэлэн байһанаа мэдүүлээ. Мүн атомна, водородно буу зэбсэгтэй США Англи хоёрто энэ буу зэбсэгээ хэрэглэхэһээ арсыт гэжэ Советскэ Союз дурадхана. Сэрэгэй бүхы бүлэглэлнүүдые тараажархёод, Европодо ба Азида аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха системэ байгуулха гү, али ядахын сагта бэе бэедээ добтололсохогүй тухай договор Хойто-атлантическа союзай болон Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй хоорондо баталха гэжэ дурадхана. Мүн атомна, водородно буу зэбсэгһээ сүлөө газарые Европодо байгуулха бодото эрхэ байдал мүнөө яһала бии гэжэ бидэнэр тоолодогбди.

Дүтын ба Дунда Зүүн зүгтэхи байдал һайжаруулхые; хани барисаан тухай советско-американска договор баталхые; дайн тушаа идхалга хэлгые болюулха хэмжээнүүдые абахые; худалдаа наймаа, научна, культурна болон спортивна холбоо барисаа үргэдхэхые бидэнэр дурадханабди. Газаашалга болон хизаарлалтануудые хэхэеэ болёод, бэе бэеынгээ газар уһанай бүрин бүтэн байлгые, эрхэ сүлөөе хүндэлэлсэхэ, добтололсохогүй, политическэ, экономическа болон идеологическа шалтагаануудаар бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, тэгшэ эрхэтэйгээр, али алиндаа ашагтай туһатайгаар, амгалан тайбан ёһоор зэргэ оршон байха ябадалда үндэһэлэн гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа тогтоохые бидэнэр дурадханабди.

Манай дурадхалнууд иимэ байна. Советскэ правительство эб найрамдалые аршалан хамгаалхые, бэхижүүлхые эрмэлзэн хүсэдэг дээрэһээ иимэ дурадхалнуудые оруулһан байна. Экономикынгоо һула, техникын талаар гээгдэнги байһан дээрэһээ Советскэ Союз эб найрамдалда дуратай политика ябуулна, уласхоорондын шанга байдал һуларуулха шухала байһан тухай дурадхалнуудые оруулна гэһэн хэбэртэйгээр баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй хэдэхэн жэлэй саадатээ нэгэтэ бэшэ хэлэдэг байһыень мүнөө һануулхада болохоор байна гээшэ ха. Тиимэһээ Советскэ Союзда хүсөөр заналта хэжэ, политическэ талаар буулта хэхыень баадхаха, хэрбээ аргатай байгаа һаань, өөһэдынгөө үзэл сурталһаа тэрэнэй арсахыень баадхаха хэрэгтэй гэжэ тэдэнэр хэлсэдэг байһан юм. Иимэ түсэбэйнь буруу һүрэһэниинь мүнөө һайн мэдээжэ.

Советскэ Союз хүсэ багатай гэжэ тоолоод, тэрээн тушаа баадхалгын политика ябуулха гэһэн бодолынь урданшье, ямаршье үндэһэ баримтагүй, тэнэг ябадал байгаа, мүнөөшье тиимэ.

Манай ороной мүнөө хүсэн түгэлдэрөөр һалбаран хүгжэжэ байһаниинь бүхы хүнүүдтэ элитэ, дайн сэрэгэй хорото ябуулга хэхые жүрөөдэдэг ямаршье этэгээдүүдэй амыень татажа шадахаар тиимэ хүсэтэ арганууд Советскэ Союзай, социалистическэ лагериин оронуудай арадуудай, бүхы түрүү хүсэнүүдэй мэдэлдэ бии байһыень мүнөө хэншье этигэнгүй байжа шадахагүй. Советскэ Союз өөрынгөө экономико болон культурые хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаа, үдэр ерэхэ тудам тэрэ хүсэ шадалаа арьбадхана гэжэ США-гэй, мүн бусад баруун оронуудай хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад мүнөө мэдэрхэ баатай болонхой.

Бидэнэр эб найрамдалда дуратай политика яахадаа урда тээнь ябуулдаг, мүнөөшье ябуулнабибди гэхэдэ, социализм хадаа эб найрамдалые эгээн лэ ехээр хүсэдэг, эгээн лэ энэрхы һайн үзэл бодол бэелүүлдэг олониитын байгуулалта болоно бшуу.

Эб найрамдалда дуратай, уласхоорондын шанга байдалые һуларуулха эрмэлзэлгэтэй байһанаа Советскэ Союзай нэгэтэ бэшэ бодотоор гэршэлһыень хэн мэдэхэгүй гээшэб? Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида гү, али тус тус баруун оронуудай хаража үзэхын тулада Советскэ правительствын имагтал һүүлэйшье үедэ оруулһан таатай зохид, яһала хүлеэн абамаар шухала дурадхалнуудые тоолохо болоо гээшэ һаа ехэ саг хэрэгтэй болохо һэн. Арадай Хитад, бусад социалистическэ оронууд эб найрамдал хангалгада зорюулагдаһан хэдэн дурадхалнуудые оруулаа гээшэб! Хэрбээ эдэ эб найрамдалда дуратай алхамуудые баруун оронуудай империалистическэ этэгээдүүдэй, хамагай түрүүндэ США-гэй зүгһөө эрид шууд буруушаагдаагүй байгаа һаа, хэрбээ эдэ дурадхалнуудай бодолтойгоор, зорюута һаад хэнгүйгөөр, бодото һайнаар хаража үзэгдэһэн байгаа һаа «хүйтэн дайн» үни болюулагдажа, уласхоорондын шанга байдал һуларуулгада элитэ үрэ дүн туйлагдаха байгаа бшуу.

Буу зэбсэг хуряаха асуудал жэшээ болгон абажа үзэе. Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар өөрынгөө хараа бодолые Советскэ Союз нэгэтэ бэшэ найруулан хэлэдэг байгаа. Бүхы хүн түрэлтэнэй һанаа сэдьхэл зобоожо байһан энэ асуудалые байраһаань хүдэлгэжэ, урагшатайгаар шиидхэхэ зорилгоор Советскэ Союз дурадхалнуудые оруулдаг байгаа.

Советскэ Союз буу зэбсэг хуряаха асуудалые һайнаар шиидхэхые хүсэдэг байгаа, мүнөөшье хүсэнэ. Атомна болон водородно зэбсэг хүсэдөөр, заабол хорихын түлөө, тэдэниие гүрэнүүдэй зэбсэгжэлгэһээ гаргахын түлөө, бүтээгдээд байһан иимэ зэбсэгүүдые усадхахын түлөө, зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэг болон сэрэгэй гаргашануудые горьтойгоор хороохын, тэрэнэй хойноһоо уласхоорондын зохихо хиналта тогтоохын түлөө Советскэ Союз оролдолго гаргана.

Тиимэ болохолоороо манай зүгһөө яһала таатай һайн хэмжээнүүд дурадхагдаһан байна бшуу. Буу зэбсэг хуряаха тухай баруун оронуудтай үгэеэ ойлголсохын тулада бидэнэр ехэ оролдолго гаргаһан байнабди. Лондондо тоншье тааруугүй оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнүүдэй үедэ баруун гүрэнүүдэй зүрюу хараа бодол баримталһан дээрэһээ бидэнэй үгэеэ ойлголсожо шадаагүймнай гэмшэлтэй байна. Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй Комиссиин Подкомитедтэ Советскэ Союзай һанамжануудые НАТО-да ородог оронуудай дүрбэн түлөөлэгшын буруушаажа, буу зэбсэг хуряаха тухай хэлсээ туйлаха зорилгоор СССР-эй оруулһан ямаршье дурадхалые хүлеэн абахаһаа арсадаг байһан баримтые таарамжатай гэжэ тоолохын аргагүй байна. Тиихэдээ, баруун оронуудай түлөөлэгшэд олониитые маргуулха, худхуулха зорилгоор хэлсээнүүд боложо байна, зарим һайн үрэ дүн туйлагдана гэһэн хэбэртэйгээр ушар байдалые харуулхые оролдодог байха юм.

Иимэ байдал саашадаа тэсэхын аргагүй болоһониинь элитэ. Тиин Советскэ правительство буу зэбсэг хуряаха талаар Комиссида ООН-эй гэшүүн байһан бүхы оронуудай түлөөлэгшэдые оруулха гэһэн дурадхал Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Генеральна Ассамблейн һүүлшын сесси дээрэ оруулһан байгаа. Теэд энэ дурадхал баруун оронуудай баалалтаар буруушаагдаһан байна.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Москва. СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй IX сесси. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани. ТАСС-эй фотохроника.

1957 оной декабриин 21-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Үргэлжэлэл)

Ядахын сагта, хахадынь социалистическэ гүрэнүүдэй болон нейтральна политика бэелүүлдэг оронуудай түлөөлэгшэд байхаар буу зэбсэг хуряаха талаар багадаг хэмжээнэй Комисси байгуулха тухай Албаниин арадай Республикын делегациин оруулһан дурадхал мүн лэ буруушаагдаа. Энэ тон таарамжатай дурадхал анхарагдангүй үлэжэ, дэмжэгдээгүй байшоо һэн. США-гай баалалтаар, ООН-эй нэгэ бага үргэдхэгдэһэн шэнэ Комисси байгуулагдаһан болобошье, тэрээндэ ородог түлөөлэгшэдэй тэнсүүринь урдын Подкомитедэйхиһээ ондоо болоогүй. Тэрэ байтагай өөһэдтөө таарамжатай, тиигээр эб найрамдалда дуратай гүрэнүүдтэ шанга шэрүүн болзорилтэ табиха ябадал хараалһан һанал бодол урьдшалан тодорхойлһон тогтоол баруун оронуудай баалалтаар баталан абтаһан байна. Бүлэг гүрэнүүдэй нүгөөдэ бүлэг гүрэнүүдтэ өөрынгөө дура хүсэл баадхаха зорилгоор, ООН-эй гол ёһонуудые бодон тэрэнэй нэрэ хүндые бүдүүлигээр эбдэн иимэ политика ябуулгые таарамжатай гэжэ тоолохоор бэшэ байна бшуу.

Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци хадаа арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхын тулада, ООН-эй бүхы гэшүүдэй аша туһые хараадаа абалсан, эдэнэй бултанайнь хүлеэн абажа шадахаар шиидхэбэринүүдые гаргадаг байхын тулада байгуулагдаһан юм. Гэхэтэй хамта, дээрэ дурсагдаһан тогтоол баалалта хэхэ, эб найрамдалда дуратай хэдэ хэдэн гүрэнүүдые газаашалха зорилготойгоор абтаһан байна. Энэ оршон байдалай тохёолдоходо иимэ Комиссида хабаадалсахагүйбди гэжэ Советскэ Союз мэдүүлээ. Зуб гэхэдэ, тус Комиссида хабаадагшадай диилэнхи олонхинь сэрэгэй ээрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдтэ ородог оронуудай түлөөлэгшэд болоно бшуу. Хэрбээ, нэгэ талынгаа хабаадалсаагүй һаа, иимэ Комисси юушье бүтээжэ шадахагүй байна. Иимэ Комиссиин хүдэлмэри урагшагүй байжа, буруу һүрэхэ байһаниинь лохомтой.

Мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнууд болгошо буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалнуудаар таарамжатай хэлсээ баталхын тулада Советскэ Союз саашадаашье ехэ оролдолго гаргаха, һайн үрэ дүн туйлахын тулада буу зэбсэг хуряаха асуудалнуудые шиидхэлгые. политическэ асуудалнуудые шиидхэлгэтэй зорюута холбохо гэһэн һэдэлгэнүүдһээ арсаха хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ буу зэбсэг хуряаха асуудалые баруун гүрэнүүд мүнөө хүрэтэр германска асуудалай холбохые оролдодог байна.

Хүн түрэлтэнэй һанаа сэдьхэл үнинэй зобоожо байдаг асуудалнуудые, тэрэ тоодо буу зэбсэг хуряаха асуудалнуудые тэгшэ эрхэтэйгээр, һайнаар зүбшэн хэлсэжэ, али алиндаа таатай шиидхэбэри абахын тулада социалистическэ болон капиталистическэ оронуудай правительствые толгойлогшонорой зүблөө зарлахые Советскэ Союз дурадхаа. Иимэ зүблөөнэй болохын урда тээ эгээн хүсэ ехэтэй хоёр гүрэнэй— США-гэй болон СССР-эй түлөөлэгшэдэй уулзахадань болохо гэжэ бидэнэр тоолонобди. Бусад оронуудай аша туһые дайрангүйгөөр, США Советскэ Союз хоёрой үгэеэ ойлголсоо һаань, дэлхэй дээрэхи оршон байдал нилээд һайжарха байһандань һэжэглэхээр бэшэ байна.

Социалистическэ болон капиталистическэ оронуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй үедэ һайн үрэ дүн туйлажа болохо гэжэ бидэнэр тоолодог байгаабди, мүнөөшье тоолонобди. Энээнэй түлөө юун хэрэгтэйб? Нэгэдэхеэр, үзэл сурталай талаар арсалдаатай асуудалнуудые зүблөөн дээрэ хаража үзэлгэһөө арсаха, социализмын оронуудай болон капитализмын оронуудай саашадаа ямар замаар хүгжэхэ байһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэһээ арсаха хэрэгтэй. Хоёрдохёор, социалистическэ ба капиталистическэ оронуудай оршожо байһан баримтые мэдэрхэ, бэе бэеынгээ хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, «хүйтэн дай» хэхэ аргануудые хэрэглэхэгүй, мүнөө тогтоод байһан байдалые хүсэ хэрэглэн хубилгаха һэдэлгэнүүдһээ арсаха хэрэгтэй. Хэрбээ баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй зөбхөн ганса капиталистическэ системэ оршожо байна гэһэн бодол баримталаад социалистическэ оронуудые хэрэгсээгээгүй һаань үгэеэ ойлголсохо аргагүй байна.

Мүнөөнэй оршон байдалые баруун оронуудай мэдэрээд байгаа һаань, иимэ уулзалга зоримгойгоор хэжэ болохо байна. Тиигэбэл олон асуудалаар үгэеэ хилбараар ойлголсоод, хүн зоной амгалан тайбанаар ажамидарха, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа һайжаруулха ехэ байдал бии болгожо болохол.

Зүгөөр, Советскэ Союзтай уулзажа, зүблөө хэһэнһээ ямаршье үрэ гарахагүй, тэрэ эбсэшэгүй, «эрид шанга» хараа бодол баримталдаг, хэрбээ ямар нэгэн асуудалаар үгэеэ ойлголсоошье һаа, Советскэ Союз өөртөө даажа абаһан уялгануудаа дүүргэдэггүй, үгэеэ хүрэдэггүй гэһэн хэбэртэйгээр бидэндэ тэдэнэр хэлэдэг байна. Иимэ баталамжанууд ямаршье үндэһэ баримтагүй.

Хэрбээ баруун оронуудай зарим тусхай тушаалтанүүдэй һүүлэй үедэ худал мэдээнүүдые тараажа, дэлхэйн олониитые мэхэлдэг болоогүй һаань, энээн тухай тогтожо хэлэһэнэйшье хэрэг байгаагүй. Германиие нэгэдүүлхэ тухай асуудалаар дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөн дээрэ үгэеэ ойлголсоһон аад, Советскэ Союз тэндэ абтаһан шиидхэбэриие дүүргэнэгүй гэһэн хэбэртэйгээр г-н Даллес, удаань г-н Аденауэр һаяхан мэдүүлһэн байна. Иимэ баталамжанууд үнэндөө бодото баримтануудтай тааралданагүй. Г-н Даллесай энэ хуурмаг үгэнь НАТО-гэй Соведэй һүүлшын сессиин коммюнике соо дахяад дурсагдаһаниинь гайхамаар байна.

Правительствонуудые Толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөн дээрэ үнэхөөрөөл юун гэжэ хэлсэгдэһые, Советскэ правительствын ямар хараа бодолтой байһыень хаража үзэел.

«Германска асуудал шиидхэлгэ, сүлөөтэ һунгалта хэжэ Германиие нэгэдүүлгэ германска арадай национальна аша туһада, Европодохи аюулгүй байдалай аша туһада тааралдуулан бэелүүлэгдэхэ ёһотой» гэжэ гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой үгэһэн Директивэнүүд соо заагдаһан байгаа.

Германска асуудалые шиидхэхэдээ бодото баримтатай, тайлбарилан хэлэбэл германска хоёр гүрэнэй — Германска Демократическа Республикын болон Германиин Федеративна Республикын тогтоод байһан ушарые хараадаа абаха, тэдэниие миин ниилүүлжэрхихэ тухай асуудал табижа болохогүй, германска хоёр гүрэнэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгагүйгөөр германска асуудалые шиидхэжэ болохогүй гэжэ Советскэ правительство тоолоно гээд түгэсхэлэй заседани дээрэ советскэ делегациин хэһэн мэдүүлгэ соо тусгаар онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Эсэстэнь, Женевскэ зүблөөнэй дүүрэн сасуу Берлиндэ болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэлгын болоходо «Германиин хүгжэлтын замые лаб зүбөөр шиидхэжэ шадаха байһан немецүүдэй германска асуудалые өөһэдөө шиидхэхынь» тулада тус асуудал шиидхэлгэдэ иимээр лэ хандаха шухала гэжэ мэдүүлэгдэһэн байгаа.

Дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөн дээрэ Советскэ правительствын иимэ хараа бодолые манай делегаци баримталдаг байгаа. Удангүй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Зүблөөнэй Женевдэ болоходонь тус хараа бодол дахяад найруулан хэлэгдэһэн байгаа. Тиихэдээ, германска асуудалые немецүүд өөһэдөө шиидхэхэ ёһотой гэжэ Советскэ Союз үшөө дахин онсолон тэмдэглээ һэн.

Энэ хараа бодолоо бидэнэр мүнөөшье баримталнабди. Өөһэдынгөө уялгануудые Советскэ Союз дүүргэнэгүй гэһэн хэбэртэйгээр ямар үндэһэ баримтада түшэглэн г-н Даллес баталан хэлэнэ гээшэб. Г-н Даллесай хэһэн мэдүүлгын үндэһэ баримтагүй байһаниинь тон эли. Буржуазнашье хэблэл энэ хуурмаг баталамжануудыень элишэлжэ бэшэһэн байна.

Жэшээлхэдэ, г-н Даллесай мэдүүлгэ тушаа Англиин мэдээжэ шэнжэлэгшэ Скотт «Манчестер гардиан» газетэдэ 1957 оной декабриин 6-да иигэжэ бэшэһэн байна.

«Г-н Даллес Советскэ Союзда харша ябуулга хэдэг, мэргэжэшэһэн хүн гэжэ нэрлэгдэхэ аюулда орохоор болоод байна. Советскэ правительствын ямаршье ябуулганууд тэрээндэ һэжэг түрүүлдэг, тиихэдэ Советскэ Союзай һанамжа дурадхалнуудай удхыень хараадаа абадаггүй, харин советскэ талаһаал үүсхэгдэһэн хадаа һэжэглэхээр гэжэ Даллес тоолодог байна. Америкын гадаадын политическэ харилсаанай түлөө харюусалгатай хүн аад лэ иигэжэ нэрлэгдэдэг болохо ёһогүй байгаа. Ородуудтай харилсаатай байха шухала, иимэ харилсаатай байха аргатай үедэ тус харилсаанай түлөө харюусалгые, Советскэ правительствода оройдоошье этигэдэггүй, тиимэһээ тэдэнтэй хэлсээ хэхэ һэдэлгэнүүдэй туһатай байжа болохо байһанда этигэдэггүй хүндэ найдахада ямаршье үрэ гарахагүй байна.

«Би-би-си» гэдэгэй корреспонденттэй декабриин 3-да Вашингтондо хөөрэлдэхэдөө Даллес иигэжэ хэлээ. Ородууд хадаа өөһэдынгөө зорилгонуудые туйлахын тулада договорнуудые болюулха ябадал хэрэглэдэг болоһон түрүүшын наци болоно. Ородуудтай болоһон 12 конференцидэ хабаадахадаа, эдэ конференцинүүдһээ ямаршье үрэ гараагүй гэһэн тобшолол хэһэн байнаб, «юун дээрэһээб гэхэдэ, гол түлэб Соведүүдэй өөһэдынгөө найдуулгануудые дүүргэхэ байһанда этигэхэ аргагүй». 1957 оной июльдэ Женевэдэ болоһон, дээдэ зэргэтэнэй конференци дээрэ энэ баталамжаая дэмжэһэн үгэ Даллес мүн лэ хэлэһэн байгаа. Сүлөөтэ һунгалта хэжэ Германиие нэгэдүүлхэ гэжэ тус конференци дээрэ хэлсэһэн аад, «хоёр долоон хоногой үнгэрөөд байхада» ородууд тус хэлсээгээ дүүргэхэһээ арсаһан байгаа гэһэн хэбэртэйгээр Даллес хэлэһэн байна».

«Иимэ балар үнэмшэсэгүй баталамжануудые ородууд өөһэдынгөө зүгһөө номнол хэхэ ябадалда шадамараар хэрэглэнэ, тэрэ байтагай соведүүдэй һайн сэдьхэлһээ оруулһан дурадхалнуудые дүүргэхын аргагүй гэжэ тоолодог Даллесһаашье болохо хүнүүдэй Соведүүдые хардажа хэлэһэн үгэнүүдые ородууд шадамараар хэрэглэдэг байна бшуу. Советскэ правительство сүлөөтэ һунгалта хэжэ Германиие нэгэдүүлхэ гэһэн өөрынгөө «уялгануудые» үшөө дүүргээгүй гэһэн хэбэртэйгээр англо-германска декабриин 5-най коммюнике соо дурсагдаһан ушар Даллесай хэлэһэнэй хүсэд зүб бэшэ байһыень бүри эли болгоно. Дээдэ зэргэтэнэй Женевдэ болоһон зүблөөн дээрэ үгэеэ ойлголсогдоһон юумэн гэхэдэ, саашанхи зүблөөнүүдые хүтэлбэрилхэ талаар өөһэдынгөө гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые Толгойлогшонорой үгэһэн гансахан лэ директивэ болоно»... гэжэ Скотт саашань бэшэнэ.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэ правительствонуудые Толгойлогшонорой үгэһэн директивэнүүдһээ эшэ татаха зуураа, шэнжэлэгшэ Скотт иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ. Бусад холбоотой асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсолгын туйлагдахагүй гү, али туйлагдаха байһанһаа дулдыдангүйгөөр, Германида сүлөөтэ һунгалта үнгэргэхэ тухай Советскэ правительствын өөртөө даажа абаһан уялганууд тушаа директивэнүүд соо оройдоошье хэлэгдэнэгүй. «Ородууд болон баруун оронуудай делегадуудай арсалдаһан гол пунктнь юун болоноб гэхэдэ, Германиие нэгэдүүлгэ Европодохи аюулгүй байдал хоёрой алиниинь түрүүшын ээлжээндэ табигдахаб гэһэн асуудал байгаа гэжэ дээдэ зэргэтэнэй конференцидэ байлсагшад һанана ёһотой. Эсэсэй эсэстэ алишье талань эдэ хоёр асуудал хоорондоо сэхэ холбоотой гэжэ үгэеэ ойлголсоһон байгаа. Энээниие директивэнүүдэй найруулгань элитээр харуулна» гэжэ Скотт мэдүүлнэ.

Даллесай мэдүүлгэнүүд тушаа иимэ һанамжануудай олоор хэгдэдэг байһые тэмдэглэхээр байна. Советскэ Союзда тиимэ дуратай бэшэ, Англиин баһа нэгэ шэнжэлэгшэ Крэнкшоу энэ ушар тушаа «Обсервер» газетэдэ декабриин 8-да иигэжэ бэшэнэ:

«Хэлсээнүүдтэ гадаадын хэрэгүүдэй министрын хабаадаха уялгатай байһан (харин энэ уялгые бэелүүлжэ шадахагүйб гэжэ тэрэ мэдэрээгүй һаа, тушаалһаа гараха уялгатай) баримтые хараадаа абаашьегүй һаа, Даллесай баталан хэлэһэн үгэнүүд бодото байдалда тааралданагүй. Ородууд баталһан хэлсээгээ тиимэ бэлээр эбдэдэггүй юм... Женевдэ ямаршье иимэ хэлсээн баталагдаагүй юм гэжэ хүн бүхэн мэдэнэ».

Г-н Даллесай мэдүүлгэнүүд иимэл байна даа! Ямаршье үндэһэ баримтагүй иимэ мэдүүлгэнүүд гүрэнүүдэй хоорондоо этигэлсэдэг болохо, уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зүбөөр хандаха хэрэгтэ туһалха гээшэ аал?

Нүхэдүүд! Хойто-атлантическа союзда (НАТО) ородог оронуудай правительствонуудые толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар тус бүлэглэлэй Соведэй сесси боложо, тэрэнэй Деклараци болон коммюнике һаяхан толилогдобо. Гадаадын хэблэлэй бэшэһэн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, Советскэ правительствын хандалга бэшэгүүд тухай асуудал НАТО-гэй сессиин зүбшэхэ зүйлдэ олониитын нүлөөгөөр оруулагдаа гэжэ хамагай түрүүндэ тэмдэглэхээр байна. Мүнөөнэй уласхоорондын байдалай шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада гүрэнүүдые толгойлогшонорой уулзалга эмхидхэхэ тухай Советскэ правительствын хандалга бэшэгүүд соо дурсагдаһан һанамжые баруун зарим гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой зүбшөөхэшүү байһаниинь һайшаалтай байна. Мүн баруун оронуудай делегацинуудай олон хүтэлбэрилэгшэд НАТО-гэй сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэрэнээ эб найрамдал тухай үгэнүүдээр эхилхэ ба дүүргэхэ баатай болоһониие тэмдэглэхээр.

Мүн НАТО-гэй сессиин документнүүд соо эб найрамдал тухай оло дахин дурсагдаһан байха юм. Жэшээнь, Деклараци соонь иигэжэ мэдүүлэгдэнэ:

«ООН-эй Уставта үнэн сэхэ байдаг туладаа манай союз ээрхэг түримхэй зорилго бэелүүлхын тулада хэзээдэшье хэрэглэгдэхэгүй гэжэ бидэнэр дахяад баталан мэдүүлнэбди. Бултанай бодото аша туһые хараадаа абан, уласхоорондын асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхээр бидэнэр хэзээдэшье бэлэн байнабди. Бидэнэр уласхоорондын шанга байдал болюулхые эрмэлзэнэбди, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахые, экономическа хүгжэлтэдэ, социальна дэбжэлтэдэ туһалхые хүсэнэбди». Муу бэшээр хэлэгдэнхэйл!

«Хиналта тогтоолготойгоор, танай һанамжын ёһоор шата шатаар дамжуулан буу зэбсэг үргэнөөр хуряахын түлөө бидэнэр шууд оролдолго саашадаа гаргахабди. Урмаа таһарһаншье һаа, буу зэбсэг хуряаха зорилгые бэелүүлхын, удаан сагай эб найрамдал хангаха бата бэхи үндэһэ һуури табихын тулада ямаршье таатай дурадхалые зүбшэн хэлсэхээр бидэнэр бэлэн байнабди. Энэ хадаа яаралтайгаар зэбсэгжэлгэһээ уламжалан гараһан һанаа сэдьхэл зоболгые зайсуулха гансахан лэ зам болоно» гэжэ Деклараци соо заагдана.

Бидэнэр, Советскэ Союз, эб найрамдал болон буу зэбсэг хуряалга тухай иимэ мэдүүлгэнүүд доро гараа табихаяа зүбшөөхэ байнабди. Бэе бэедээ добтолон оролсохогүйн тухай хамтын деклараци нэгэ талаһаа НАТО-до ородог оронууд, нүгөө талаһаа Варшавска договорто ородог оронууд зохёожо шадаха байна бэшэ гү. Дайнай номнол зогсоохо, «хүйтэн дай», яаралтайгаар зэбсэгжэлгые болюулха, худалдаа наймаанай талаар хизаарлалта, газаашалга хэлгые усадхаха, наукын, культурын, спортын талаар холбоо барисаа хүгжөөхэ уялгануудые юундэ абажа шадахагүй байна гээшэб?

Тиигээ һаа, эб найрамдал хүсэдэг бүхы арадуудай аша туһада харюусахаар һайн эхилэлгэ болохо һэн. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Бидэнэр ээрхэг түримхэй һанаашалгатайгаар Парижда сугларaa бэшэбди, НАТО бүхы дээрээ, мүн тэрээндэ хабаатай орон бүхэн дайн байлдаа хэхэ зорилготой бэшэ юм, бидэ эб найрамдал хүсэдэгбди, тохёолдожо магад ээрхэг түримхэй добтолгоһоо хамгаалхын тэдысэ хэмжээ абажа байнабди гэжэ Хойто-атлантическа бүлэглэлдэ ороһон оронуудай правительствонуудай толгойлогшонор мэдүүлээ. Теэд баруун гүрэнүүдтэ ээрхэг түримхэй добтолго хэхэ аюул хэнэйшье тохёолдуулжа байгаагүй хадань, уласхоорондын шанга байдалые һуларуулха ба эб найрамдалай хэрэг бэхижүүлхын тула таарамжатай оршон байдал бии боложо байна бшуу.

Гэбэшье, эб найрамдал хангаха ба буу зэбсэг хуряахые хүсэжэ байһан тухайдаа НАТО-гэй сессиин документнүүд дотор хэлэгдэхын хажуугаар, тэрэ мэдүүлгыень буруу һүргэһэн зүйлнүүдэй бии байһан тушаа анхарал хандуулангүй байхын аргагүй. Баг-саахада, НАТО-гэй эмхидхэлшэд Деклараци ба коммюнике зохёохо үедөө бага бэшэ бэрхэшээлнүүдтэй ушарһан бололтой. Яахадааб гэхэдэ, тэдэнэй урда түбэгтэй зорилго гараһан байгаа ха. «Хүйтэн дайе» болюулха, ехээр зэбсэглэхын тула үрдилдэхэ ябадал зогсоохо эрилтэ эб найрамдал хүсэдэг бүхы арадуудай хэжэ байхадань, эб найрамдал хүсэнэбди гэһэн мэдүүлгэ документнүүд дотороо оруулалсаха баатай болоо. Теэд, тэрэ мэдүүлгээ элдэб эсын ажаглалтанууд, условинууд, эрилтэнүүдээр хизаарлаһан ушарһаань, тэдэ зүб зүйлнүүдһээ үнэндөө юуншье үлөөгүй. Тиимэ болохолоороо, «хүйтэн дайе» һүжэрөөхэ, ехээр зэбсэглэхын тула үрдилдэхэ гэһэн хуушан хараа бодолынь тэрэл хэбээрээ үлэнэ.

НАТО-до хабаатай оронуудай правительствонуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үнэн зүрхэнһөө эб найрамдал хүсөө һаань, арадуудай эб этэй ба аюулгүй байдал бэхижүүлгые нангин уялгамнай гэжэ тоолодог Советскэ Союз, эб найрамдал хүсэдэг бүхы гүрэнүүд хүсэд һайшаан, дэмжэхэ байна. Эб найрамдал хангаха гэжэ бүгэдөөрэн үнэн сэхээр оролдоо һаань, гүрэнүүдэй хоорондын арсалдаатай асуудалнуудые шиидхэхэ арга хэрэгсэл болгогдожо дайнай үүдхэгдэхэ ябадал зайсуулагдаха байна. **(Альга ташалга).**

Эб найрамдалай хүсэн, шэнэ дайнай аюулда эсэргүүсэн тэмсэгшэ арадуудай дура зориг дайнай хүсые илахал байха гэжэ найданабди. Арадууд хүсэл бодолоо бэелүүлхэ, амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын замда орохо асуудал шиидхэхэ арга бэдэрхыень правительствонуудые эсэсэй эсэстэ баадхаха байха. **(Альга ташалга).**

Советскэ Союз тухай хэлэбэл, «хүйтэн дайе» зогсоохын, ехээр зэбсэглэхэ гэжэ үрдилдэдэг ябадал болюулхын, гүрэнүүдэй хоорондоо этигэлсэдэг болохын, хани ёһоной харилсаа хүгжөөхын тула саашадааашье оролдохонь лабтай. Зүгөөр, тиимэ харилсаа тогтоохын тула сагай хэрэгтэй болохо байһаниинь элитэ.

Сэрэгэй гаргашын угаа ехэ байһан ушарай арад зондо хүндэ хохидол ушаруулжа байһыень, олон миллион хүнүүдэй ажамидаралые улам һайжаруулха эрилтэнүүд хадаа яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадал зогсоохо хэмжээ дары абахые эрижэ байһыень хараада абангүй байхын аргагүй. Хэрбээ НАТО-гэй оронуудай эб найрамдал тухай мэдүүлгэнүүдээ бэелүүлхэ һаань, Советскэ Союз энэнэй урда тээ хэдэ дахин хэлэһэнэйнгээ ёһоор зэбсэгтэ хүсэнүүдээ, сэрэгэй гаргашануудаа саашадаашье хороохо, сүлөөрһэн хэрэгсэлнүүд ба хүсэнүүдээ амгалан байгуулалтын уг зорилгодо, совет арадай байдал улам һайжаруулха хэрэгтэ зорюулжа, зохихо хэмжээнүүдые абаха байха. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Бидэнэр политикын бэелхэ талыень хараада абадаг хүнүүд туладаа, НАТО-гэй Соведэй сессиин коммюнике соохи мэдүүлгые анхарангүй орхихо аргамнайгүй. Тэдэнэй мэдүүлгэнүүд эб найрамдал тухай хэлэһэн үгэнүүдтэйнь яашье тааралдахагүй байна бшуу. НАТО-гэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй мэдэлдэ баллистическэ һомонуудые үгэхэ гэһэн шиидхэбэринь, баруун гүрэнүүдэй территори дээрэ ядерна һомонуудай нөөсэ, атомна базанууд ба ракетнэ зэбсэг табиха талмайнуудые бии болгохо гээшэнь эб найрамдалай хэрэгтэ сэхэ аюул тохёолдуулна. Энээниие хараадаа абажа, Советскэ Союзнай ороноо хамгаалха хүсэ шадалаа улам бэхижүүлхэ, хэрбээ империалистнуудай шэнэ дай үүсхээ һаань—шанга харюу үгэхөөр шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бии болгохо хэмжээ абахал байха. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар үгэеэ ойлголсогдохогүй болоо һаань, шэнэ янзын зэбсэгүүдые бии болгохо гэжэ Советскэ Союзай оролдохо байһаниинь элитэ. Зүгөөр, манай бюджедтэ хүшэр болохогүйгөөр, манай экономикодо муу байхагүйгөөр, эдэ гаргашануудай манай арадта дан хүндэдэхэгүйгөөр, зохистой хэмжээн соонь тиимэ зэбсэгүүдые бүтээхэ байна.

Ехээр зэбсэглэхын тула үрдилдэхэ ябадал зогсоохо ба хүниие олоор хюдаха зэбсэг хорижолхо шухала гэжэ Советскэ Союз нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн байха юм. Туйлай ехэ хүсэтэй шэнэ янзын зэбсэгүүдые дайнда хэрэглээ һаа, бүхэли оронуудай оршон байлгада аюул тохёолдуулжа магадгүй. Хэрбээ дайнай үүдхэгдээ һаань, НАТО-гэй сэрэгэй базануудай тодхогдоһон оронууд, мүн сэрэгэй тиимэ базануудые ээрхэг түримхэй зорилгоор байгуулһан оронууд харюу сохилтонуудта лайрагдаха байна. Үнэн зүб харюу сохилтодо дайрагдангүй хоргодожо, ээрхэг түримхэй этэгээдэй бүтэн үлэхөөр булан тохой гэжэ мүнөө сагта байхагүй.

Тиимэһээ, арадуудайнгаа национальна ашаг туһые хараада абажа, оронуудайнгаа территори дээрэ ракетнэ ба ядерна зэбсэгүүдые тодхуулхаяа арсаһан Норвегиин Премьер-Министр г-н Герхардсенэй, Даниин Премьер-Министр г-н Хансенай ухаансар мэдүүлгэнүүдые һайшаангүй байжа болохогүй. Өөһэдынгөө оронуудай территори дээрэ атомна базанууд ба ракетэ дэгдээхэ талмайнуудые тодхоолгохоор зүбшөөһэн европейскэ зарим оронуудай правительствонуудай зүбшөөрэлэй тон хүндэ хойшолонгуудтай байха тухайда дурдангүй байхын аргагүй.

Италиин ба Турциин гүрэнэй ажал-ябуулагшадай гааранги мэдүүлгэнь бидэниие гайхуулад гээ. Тэдэнэр атомна ба водородно зэбсэгтэй болохо һэмди, оронуудайнгаа территори дээрэ ракетэ дэгдээхэ базануудые бии болгохо һэмди гэхэ мэтээр мэдүүлнэ. Энэнь ойлгогдосогүй байна. Италиин газар дайдые абаад үзэбэл, Итали Советскэ Союз хоёрой хоорондо байдаг ондоо оронуудай нейтралитедые эбдэнгүйгөөр, баллистическэ ба ондоо ракетэнүүдые хэрэглэжэ шадахагүй байха юм. Баллистическэ ракетэнүүдэй сэхэ руугаа дабшадагынь элитэ. Тэдэ ракетэнүүдые дэгдээхэ талмайнуудай, сэрэгэй базануудай Советскэ Союзда, эб найрамдал хүсэдэг ондоошье гүрэнүүдтэ эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй байһаниинь мүн лэ элитэ.

Гэхэ зуура, Австриин ба Югославиин сүлөөтэ эрхые эбдэнгүйгөөр, итальянска базануудһаа Советскэ Союзда эсэргүү шэглүүлэгдэхэ тэдэ ракетэнүүдые хэрэглэжэ шадагдахагүй. Эб найрамдал хүсэдэг арадуудай һанал бодол тиимэ аюулые булиха байһандань һэжэглэнэгүйбди.

Манай хүршэ Турциин хүтэлбэрилэгшэдэй тиимэ хараа бодолынь гэмшэл үүсхэнэ. Турциин территори дээрэ атомна базанууд, ракетэ дэгдээхэ талмайнуудай бии байһан ябадал тус ороной амгалан хүн зониие унал һандаралай аюулда оруулна. Дай жүрөөдэдэг турецкэ хүтэлбэрилэгшэд барихаяа һанаһан зүйлнүүдэйнгээ али тухай халуун байһые хүсэд мэдэнэгүй, гараа галдажа болохо тухайда мартана гээшэ ха. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Сэрэгэй базануудые бии болгохо тухайда хүтэлбэрилэгшэдэйнь зүбшөөлөө үгэһэн ондоошье оронуудта энэ ушар хамаадаха байна.

Үнэн ухаан бодол илаха бэзэ гэжэ, өөһэдынгөө оронуудай территори дээрэ сэрэгэй базануудые тогтоолгоһоной түлөө хүндэ харюусалга даажа абаһан хүтэлбэрилэгшэд саг дары һэгээ орохо бэзэ, аюултай ябуулгануудай зам руу бэеэ татуулхагүй бэзэ гэжэ багсааха хэрэгтэй.

Дайн байлдаанай үүсхэгдээ һаань, атомна базанууд ба ракетэнүүдые дэгдээхэ талмайнууд өөр тээшээ татаха газарнууд болохо, үхэлтэ шанга харюу сохилтодо дайрагдаха байһаниинь бүгэдэндэ эли. Бидэнэр хэнииешье айлгаха һүрдөөхэ гэжэ хүсэнэгүйбди. Ээрхэг түримхэй сэрэгэй бүлэглэлнүүдые эмхидхэгшэдэй дура хүсэлөөр сэрэгэй базанууд болгогдоһон тэдэ оронуудта ямар ехэ аюулай тохёолдохоёо байһые уридшалан һануулхын тула иигэжэ хэлэнэбди. Энээниие хэрэгсээнгүй байжа болохогүй!

Баруун оронуудай, түбхын түрүүндэ США-гэй хүтэлбэрилэгшэд ондоо оронуудай территори дээрэ сэрэгэй базануудые тогтооходоо, эдэ базануудай арадуудай аюулгүй байдал сахин хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдана гэжэ этигүүлхэ һанаатай байна. Теэд энэнь мэхэ гохо гээшэ. Үнэндөө, мүнөө сагай сэрэгэй базанууд бүхэли оронуудай амгалан арад зониие үгы хэхэ аюул зайлашагүй тохёолдуулха байна. Атомна ба водородно ашаа тээһэн американска сэрэгэй нилээд олон бомбардировщигууд американска авиационно базануудтай элдэб оронууд дээгүүр үдэртөөшье, һүниндөөшье ниидэдэг болоһон ушар тиимэ аюулай али тухай ехэ байһые гэршэлнэ.

Лётчигуудай нэгэниинь магад хорото сэдьхэлээр бэшэшье һаа, уймгаарһан дээрэһээ гү, али захиралта буруугаар ойлгоһонһоо шалтагаалан, ямар нэгэн ороной территори дээрэ үхэлтэ ашаагаа хаяжархиг лэ даа, тиигээ һаань—дайнай логикын ёһоор тэрэ дары харюу сохилто хэгдэхэ ёһотой болоно. Тиин, дэлхэйн дайнай гал түймэр шаташажа болохо байна бшуу.

Ондоо нэгэ ушар баһал тохёолдожо болохо байна: авиационно базануудай байһан территори дээгүүр «сахин хамгаалха» ниидэлгэ гэдэгые хэхэ үедэнь агаарта авари боложо гү, техникэ эбдэржэ магад, техникэ гээшэ хэды оньһон наринашье һаа, тиигэжэ болохо байна бшуу. Тиимэ ушарай тохёолдоо һаань, үхэл ушаруулха тэрэ ашааниинь эдэ самолёдуудай хамгаалан ниидэдэг ороной амгалан хүн зон дээрэ унаха болоно. Хэдэн миллион хүн хосоржо магадха юм.

Тиимэ болохолоороо, арадуудай аюулгүй байдал хамгаалхын тула гээд тогтоогдоһон атомна базанууд үнэндөө тэдэ арадуудта үдэр бүри, час бүри үхэлэй аюул тохёолдуулжа магад байна бшуу. Территори дээрэнь сэрэгэй базанууд тогтоогдожо байһан оронуудай арадууд амгалан тайбан сагташье атомна ба водородно зэбсэгһээ гэмтэн хосоржо болохо байһан тухайдаа мэдэнэ, мэдэрнэ гээшэ гү?

Хожом болошоогүй байһан дээрэнь мэдээ орохо, арадуудай хуби заяагаар наада зугаа хэжэ байһан хүнүүдтэ гурим мэдүүлхэ хэрэгтэй. Сэрэгэй хорото ааша гаргагшадай амые саг дары татахаар хүсэ общество дотороо олохо ёһотой.

Уласхоорондын коммунизмын зүгһөө «аюул» тохёолдожо байна, дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо оролдолго гаргагдана гэхэ мэтээр хашхаралдан, империалистическэ ээрхэг түримхэй бүлэглэлнүүдэй эмхидхэлшэд өөһэдынгөө бодото һанаашалгые нюуха далдалха гэжэ һэдэнэ.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

1957 оной декабриин 21-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл)

Жэшээлхэдэ, «аргатай һаань һүйдхэлэй ябуулга хэхэ, хэр магад шухала болоо һаань—хүсэ хэрэглэхэ зэргээр бүхы дэлхэйе зонхилхо ябадал туйлахаар шиидэнхэй байһан тухайдаа коммунистическэ хүтэлбэрилэгшэд дахинаа уридшалан мэдүүлээ» гэхэ мэтээр НАТО-гэй сессиин Деклараци дотор ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр баталан хэлэгдэнэ.

Энэнь танил арга ха юм даа! Коммунистнууд ажалшадай аша туһын түлөө хэдэн арбаад жэлэй туршада эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ байхадаа, ямаршье үндэһэ баримтагүй тиимэ баталамжануудые ходо дууладаг байгаа. Теэд, коммунистнууд хадаа хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай үндэһэн эрилтэнүүдые тодорхойлдог научна коммунизмын аша түгэс һургаалаар зоригжон, өөрынгөө замаар амжалтаһаа амжалта тээшэ дабшаһан байгаа, дабшажа ябана. Тиимэһээ, коммунистнууд суртал бодолоо хүсөөр ябуулха гэжэ оролдодоггүй. Коммунизмын үзэл суртал мүнөө сагай эгээн түрүү үзэл суртал болон мандаад, арад зоной ажаһуудаг газар бүхэндэ дэлгэржэ байнхай. Арад зониие үгы хэжэ шадагдахагүй байһан шэнгеэр, энэ үзэл сурталые үгы хэжэ шадагдахагүй. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Түүхын хүгжэлтые хэншье һаатуулжа шадахагүй. Тэрээниие ямаршье хархис хүсэнүүд һаатуулжа шадахагүй. Тиимэ хархис хүсэнүүд энэ хүгжэлтые зэбсэгэй хүсөөр һаатуулха һэдэлгэ гаргажа, дайн байлдаа үүдхээ һаа, өөһэдынгөө гараар өөһэдтөө үхэлэй нүхэ малтаха байха. Дайн байлдаа үүдхэдэг ба хүн түрэлтэндэ гасалан, зоболон ушаруулдаг байгуулалтые арадуудай саашадаа тэсэжэ орхихо арганьгүй.

Тиимэһээ, гансал арга мүр—хоёр системын амгалан ёһоор зэргэ оршон байха, тэдэнэй амгалан ёһоор мүрысэхэ арга мүр бии байна.

Ниитын ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха тухай хараа бодолые эб найрамдал хүсэдэг бүхы арадууд нэгэн һаналтайгаар һайшаана. Энэ хараа бодолые Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Генеральна Ассамблей һүүлэйнгээ сесси дээрэ дэмжээд, «уласхоорондын эб найрамдал бэхижүүлхын, хани ёһоной харилсаа ба холбоо барисаа хүгжөөхын, тэрэшэлэн арсалдаатай асуудалнуудые амгалан аргаар шиидхэхын тула оролдолго гаргахыень» уряалан, бүхы гүрэнүүдтэ хандаһан байна. Тиимын тула, амгалан ёһоор зэргэ оршон байха тухай гол ёһонууд дэлхэйн олонхи оронуудай түлөөлэгшэдөөр һайшаагдаһан болоно.

Эндэ хабаадагшад Дундада Зүүн Зүгэй байдалые зүбшэн хэлсээд, тус районой гүрэнүүдэй бэеэ даанхай, сүлөөтэ эрхэтэй байлгые дэмжэхэ тухай мэдүүлээ гэжэ НАТО-гэй Соведэй сессиин коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Гэбэшье, Англиин, Францин ба Израилиин зүгһөө (тэдэнэй хоёрынь Хойто-атлантическа союзай гэшүүд юм) Египедтэ эсэргүү шэглүүлэн хэгдэһэн ээрхэг түримхэй ябуулгые буруушааха зориг энэ сессиинхидтэ байгаагүй. Жэлһээ бага үлүү сагай саада тээ эрэлхэг зоримгой египтянуудай шуһанай адхараад байхадань, «бэеэ даанхай байдал» ба «сүлөөтэ эрхэ» тухай хэлэһэн үгэнүүд хэндээ хэрэгтэйб. Дэлхэйн дайн болон һүжэрхээ байһан ээрхэг түримхэй ябуулга эб найрамдал хүсэдэг гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзай хамаархаһанай ашаар лэ зогсоогдоо бэлэй. **(Альга ташалга).**

Сэрэгэй захилнуудые хороогоо һаа, экономикоёо хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ бэрхэшээл тохёолдуулжа, үйлэдбэрилгые хороожо, хүдэлмэригүйдэлгэ үүсхэжэ болохо гэжэ, буу зэбсэг ехээр түхеэрхэ гэдэг хүнүүд сэхэ мэдүүлнэ. Арадуудай хуби заяан тушаа хамаагүйгөөр хандадаг хүнүүд лэ тиигэжэ бодохо байна.

Багахан бүлэг монополистнуудай ашаг туһые бүхэли арадуудай ашаг туһаһаа дээгүүр бодожо болохо аал, олон миллион хүнүүдые хохидолдо оруулан монополистнуудай хэрэгые заһаруулжа болохо аал? Арадуудай шухала эрилтэнүүдые хангаха зорилгоор амгалан ёһоной хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхын тула капиталистическэ оронуудай үйлэдбэрилгын ехэ хүсые хэрэглэжэ болохогүй аал? Америкын Холбоото Штадуудай хэдэ миллион хүнүүд ядажа, зобожо ябадаг бэшэ аал, тэндэхи угаа олон хүнүүд гэр байрагүй дээрэһээ элдэб нүхэ һүбэнүүд соогуур байрладаг бэшэ аал? Иимэ байдал капиталистическэ орон бүхэндэ бии байна. Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргахын тула үрдилдэхэ хэрэгтэ гаргашалагдадаг олон миллиардын хэмжээтэй мүнгэ зөөриие амгалан ёһоной экономико хүгжөөлгэдэ, арадуудай ажамидаралые һайжаруулха зорилгодо, империалистическэ колонизаторнуудай хэдэн зуун жэлдэ дээрмэдэһэнһээ шалтагаалан үгытэй ядуу байһан, хүгжэлтэ багатай оронуудай арадуудта экономическа туһа хүргэхэ хэрэгтэ зорюулжа болохогүй аал? **(Альга ташалга).**

Зүүн ба Баруун зүгэй оронуудай хоорондын худалдаа наймаандахи хизаарлалтын, газаашалгын усадхагдаад, бусад хаалта боолтонуудай зайсуулагдаад байбал, амгалан ёһоной эд хэрэгсэлнүүдые наймаалха үргэн ехэ арга боломжо Америкын Холбоото Штадуудта, Англида, Францида, Баруун Германида нээгдэхэ бэлэй. Тиигээ һаа, бүхы оронуудтахи арадуудай байдалые һайжаруулха хэрэгтэ туһалха һэн. Худалдаа наймаае алишье таладаа ашагтайгаар үргэдхэбэл, эрдэм ухаанай, соёл культурын, спортын талаар холбоо барисаагаа хүгжөөбэл, арадуудай харилсаанай һайжарха ябадалда, амгалан ёһоор зэргэ оршон байха гол ёһо баримталан эдэнэй хоорондын харилсаа холбоое хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалха бэлэй.

Мүнөөнэй уласхоорондын байдалда сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, иигэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй болоно гэбэл, эб найрамдал бэхижүүлхын тула мүнөө аятай зохид оршон байдал бии боложо байна гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй.

Советскэ Союзай арадууд саашадаашье хүсэ шадалаа гамнангүй, эб найрамдалай хэрэгые аршалан хамгаалха, арадуудай хоорондын хани барисаае улам бэхижүүлхэ, тиихэдээ Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын эб найрамдалта ленинскэ гадаадын политикын агууехэ гол ёһонуудые хододоо баримталха байна. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

***

Нүхэд депутадууд!

1957 он дүүрүүтэй байна; шэнэ, 1958 оной богоһо дээрэ гараад байнабди. 1957 он яһала һайн жэл байгаа! 1958 он бүрил һайн байха гэжэ һананаб! **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Үнгэрэгшэ жэл промышленностяа хүгжөөхэ, хүдөө ажахыгаа дэбжээхэ, соёл культура ба арадай ажана байдал улам һайжаруулха талаар Советскэ Союзай арадуудта ехэ амжалта асараа, наука болон техникын талаар гайхамшаг илалтанууд, манай ороной уласхоорондын байдалые бэхижүүлхэ ба нэрэ хүндыень улам үргэхэ хэрэгтэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Энэ жэлнай Газар бүмбэрсэг тойрогшо хэмэл одонуудые дэлхэй дээрэ анха түрүүн бүтээһэн манай алдарта эрдэмтэд, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдэй түүхэтэ гайхамшаг баатаршалгаар тэмдэглэгдээ. Эдэнэр манай арадай амжалтые, социализмын үзэл сурталай илалтые алдаршуулан, советскэ наука болон техникын һалбаран мандажа байһан тухай гэршэлэн харуулаа. 1957 он хадаа Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин дүшэн жэлэй ойе бүхы хүн түрэлтэнэй хүндэтэйгөөр тэмдэглэһэн жэл, дэлхэйн коммунистическэ хүдэлөөндэ хабаадагша хүсэнүүдэй бүри нягтаар эмхидэһэн ба онсо гайхамшаг илалтануудые туйлаһан жэл, дэлхэйн империализмын ба хархис хүсэнэй бүри ехээр һулараһан жэл боложо түүхэдэ орохо байна.

Өөһэдынгөө ерээдүйн хэрэгтэ бүрин этигэнхэйгээр шэнэ, 1958 ондо орохомнай. Энэ жэлдэ Коммунистическэ партиин, бүхы совет арадай анхаралынь КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые үндэһэ болгон хараалагдаһан, коммунизм байгуулха асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха байна. Агууехэ Ленин манай партиие новаторнуудай парти гэжэ нэрлэһэн байгаа, юундэб гэхэдэ, энэ партиин хүтэлбэреэр шэнэ, коммунистическэ общество тогтоогдожо байна бшуу. КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум һаяхан боложо, ахадүү коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Зүблөөнэй дүнгүүдые, СССР-эй профессиональна Союзуудай хүдэлмэри тухай асуудалые зүбшэн хэлсээ. Верховно Соведэй энэ сесси 1958 оной гүрэнэй түсэб ба гүрэнэй бюджедые зүбшэн хэлсэжэ, баталһан байна. ЦК-гэй Пленум, Верховно Соведэй сесси шухала шиидхэбэринүүдые гаргаа. Тэдэниие дүүргэлтэ болгоходомнай, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай саашадаа хүгжэн дэбжэхэ ябадал хангаха, ажана тэниглэн байдалай, соёл культурын дэбжэлтэ, ажалша олониитын зохёон байгуулхы үүсхэл ба эдэбхи хэшээлэй ургалта хангаха байна. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Совет арадай — зохёон байгуулагша үүсхэлшэ арадай коммунистическэ общество байгуулха хэрэгтэнь шэнэ амжалтануудые хангаха гэжэ бүрин найдаад, гарахаяа байгаа шэнэ жэлые амаршалнабди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Гарахаяа байгаа 1958 оной амгалан тайбан жэл болохынь тулада, «хүйтэн дайнай» буураха гү, али сүм усадхагдаха жэл болохынь тулада, хүн зоной хуби заяанайнгаа түлөө, үхибүүд, һамгад ба эхэнүүдэйнгээ хуби заяанай түлөө һанаата болонгүй ажаһуухынь тула, хоёр системын хоорондохи мүрысөөнэй амгалан ёһоор, экономико болон культурые хүгжөөлгын үндэһөөр, хүнэй материальна болон сэдьхэл бодолой эрилтэнүүдые бүри ехээр хангахынь тула шухала бүхы юумэ хэхэбди. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Совет арад амгалан тайбан ажал эрхилжэ байна. Эб найрамдалай хэрэг бэхижүүлхэ зорилгоор, сесси дээрэ баталагдаһан түсэбүүдые дүүргэхын түлөө, Совет гүрэнэйнгөө хүсэ шадалые улам бэхижүүлхын түлөө, ажалшадай ажана байдал улам дэбжээхын түлөө эрид тэмсэжэ байна.

Манай агууехэ социалистическэ Эхэ ороной ашаг туһада зорюулһан, зохёон байгуулхы ажалдаа амжалта туйлахыень бүхы совет хүнүүдтэ хүсэнэбди, шэнэ жэлдэ ажана энхэ ба золтой жаргалтай байхыень совет бүлэ бүхэндэ, Советскэ Союзай гражданин бүхэндэ хүсэнэбди! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Коммунизм байгуулагша агууехэ совет арадта, тэрэнэй шалгармал вождь—Советскэ Союзай Коммунистическэ партида алдар соло! **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр, марксизмленинизмын туг доро—коммунизм байгуулгын замаар урагшаа дабшая! **(Нэрьемэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалга. Бултадаа бодобо).**

Манай республикын һонин

Эдир бэшэгшэдэй конференци

Полит-гэгээрэлэй байшан соо «Бурят-Монголой комсомолец» газетын эдир бэшэгшэдэй ба уншагшадай конференци үнгэргэгдэбэ.

Энэ газетын редакторай орлогшо нүхэр Ожигов редакциин хүдэлмэри тухай хуряангы элидхэл хээ. Һүүлээрнь олон эдир бэшэгшэд, газетын уншагшад үгэ хэлэбэ. Тэдэнэр редакциин алдуу дутуунуудые элирүүлһэн, олон дурадхалнуудые оруулһан байна.

Эдэбхитэй эдир бэшэгшэд ВЛКСМ-эй Улан-Удэ городой комитедэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

С. Очиров.

Үбгэн ангуушан

Закаменай аймагай Мэлэ нютагта 63 наһатай ангуушан Дамбын Бадма гэжэ үбгэн бии юм.

Бадма үбгэн энэ жэлэй агнууриин үе соо 42 булга, 100-гаад хэрмэ барижа, гүрэндэ тушаагаа. Нёдондо 28 булга, 300-гаад хэрмэ баряа бэлэй.

—«Өөрынгөө наһан соо хэдышье булга, хэрмэ бариһанаа мэдэнэгүйб, тоо томшоггүй олон байха», — гээд Бадма баабай хөөрэдэг. Бадма үбгэнэй нюдэнэйн хараа угаа хурсал»—гэжэ нютагай хүнүүд хөөрэлдэдэг. Нээрээшье энэ үбгэн хараһан лэ «олзоёо» холо табидаггүй.

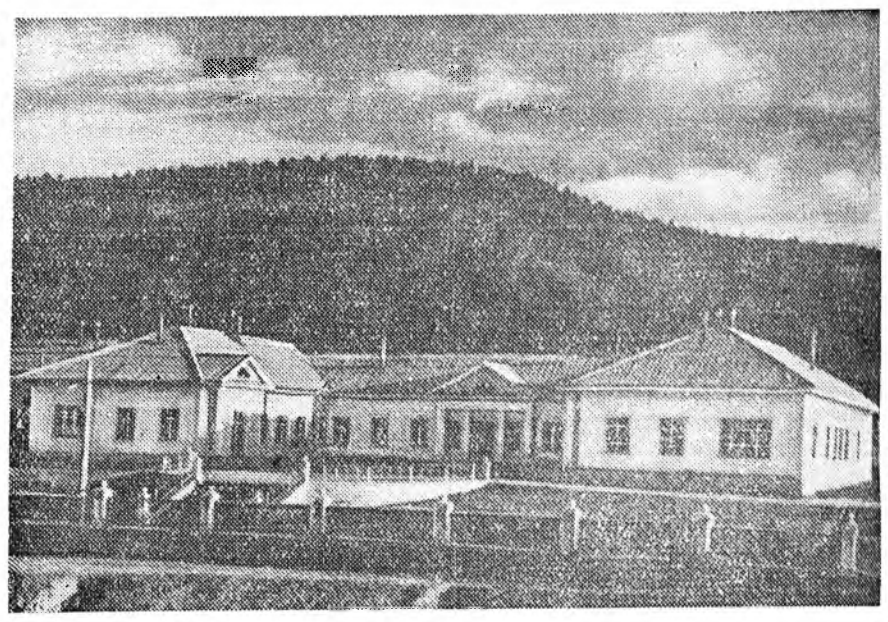
Бадма үбгэн аймаг, нютагтаа алдартай, суутай ангуушан болонхой.

Д. Будаев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ПВЗ-гэй хоёрдохи паровозо-механическа цехын дышлово участогай начальник В. А. Нецулин паровозой дышлын бэлэн болоһон детальнуудые техническэ контролиин инструктор В. И. Ощенковто тушаажа байна.

И. Нечаевай фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кабанскын аймагай Каменск тосхоной больница.

Е. Ринчиновагай фото.

Шэнэ амжалта туйлахын түлөө

Колхозой центрһээ арбаад модоной хараанда—Дзала гэжэ нютагта һү һаалиинь фермэ байдаг юм.

Үдэшын 9 час... Фермын һаалишад улаан булан соогоо сугларанхай. Агитатор Даша Цыбенов социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолон, һаалишадай амжалтанууд тухай хөөрэлдөө хэхэтээ хамта, орон дотор боложо байгаа шэнэ һонинуудые дуулгана. СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгатай, мүн Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай сесси дээрэ нүхэр Хрущевой хэһэн элидхэлтэй һаалишадые танилсуулаа.

Фермын залуу һаалишад жэлэй эхиндэ комсомолшууд-залуушуулай мүрысөөндэ оролсожо, 1957 ондо үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха уялга абаһан юм. Тиин 11 һарын дүнгүүдэй ёһоор, үнеэн бүриһөө 1840 литр һү һаажа, абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Фермын түрүү һаалишад Пагма Данзанова, Намжилма Цацаева үнеэн бүриһөө 2000—2040 литр һү һаажа, эрхим жэшээ харуулба.

Парти, Правительствын шэнэ уряануудые залуу һаалишад халуунаар дэмжээд, 1958 ондо үнеэн бүриһөө 2200—2400 литр һү һааха гэжэ шиидэбэд. Эдэнэй үүсхэлые колхозой бусад гүүртэнүүдэй һаалишад дэмжээд, шэнэ амжалтануудые туйлахаар зоригжонхой.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой правлени ба партийна организаци һаалишадай үүсхэлые ехэтэ һайшаан, тэдэнэй ажалда али болохо туһаламжа үзүүлнэ.

Г. Бадмаев.

Сэлэнгэ.

Һургуулидахи түүхын кружок

Хэжэнгын дунда һургуулиин дэргэдэ байгуулагдаһан түүхын кружок хоёр жэл соо хэһэн хүдэлмэреэ согсолжо, вечер үнгэргэбэ. Энэ вечер дээрэ «Хуушан сагай ба мүнөөнэй Хэжэнгэ» гэһэн темээр кружогые хүтэлбэрилэгшэ, тус һургуулиин һуралсалай талые даагша Дугар Георгиевич Баяртуев элидхэл хэбэ.

Элидхэлшэ нютагай арад зоной ажаһуудал, соёл культура ба ажахын хүгжэлтэдэ ямар алхам хэгдэһэн тухай хэдэн үе соохи элдэб һонирхолтой материалнуудые согсолон, дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Вечертэ сугларһан айлшад, түрэлхид, багшанар болон һурагшад—зуу гаран хүн һонирхолтой элидхэлыень ехэ һайшаажа шагнаба.

Эндэ нэгэ таһаг соо түүхын кружогойхидой суглуулһан экспонадууд дэлгээгдэнхэй, выставкэ эмхидхэгдэһэн байгаа. Хуушан сагай ажалша хүнэй агнууриингшье, ажалайшье зэбсэгүүд, айлай гэр соохи эдлэл, эдеэ хоол болон хубсаһан, зүүдхэл, тоног гэхэ мэтэ олон. Гадна, диаграммануд, кружогой ханын газетэнүүд баһал һонирхолтой байба.

Удаань дунда һургуулиин, мүн хүгжэмэй һургуулиин һурагшад хүтэлбэрилэгшэдтэйгөө хамта концерт харуулаа. Иимэрхүү һайн бэлэдхэлтэй вечер ходо үнгэргэгдэдэг байбал, һуралсалай, хүмүүжүүлгын хэрэгтэ угаа ехэ туһаламжа болохо гэжэ һанагдана

Б. Базарон.

Малшадые халуун анхаралаар хүреэлхэ

1958 ондо Баргажанай аймагай малшад һү һаалияа мүнөө жэлэйхиһээ 40 процентээр дээшэлүүлхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1400 литр һү һааха, нооһо абалгаяа 15 процентээр дээшэлүүлжэ, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалха зорилго табинхай.

Энээнээ дүүргэхэ арга боломжо аймаг дотор бии. Теэд малаа тэжээлээр, байраар дутамаг хангаһан газарта энэ зорилгоё дүүргэхэнь тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ байна. Мүнөө жэлдэ аймагай колхозууд адууһа малаа бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлээр миил 40-өөд процент хангаа. Тиин, отара, гүүртэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд нэмэлтэ тэжээл — хагда, хулһа үбэлдөөшье бэлдэн, тэдэнээ буйлуулжа маллаа эдюулнэ. Тэдэнэр үбэлжэлгээ һайнаар үнгэргэхын тула хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр тэмсэжэ байна.

Колхозуудай правленинүүд, партийна эхин организацинууд зоной дунда эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри шадабаритайгаар ябуулха, малшадай байра байдал һайжаруулха, тэдэнэй культурна эрилтые хангаха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулха зэргэтэй. Энэ талаар Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Г. Цыденов, партийна эхин организациин секретаринь С. Санжиев) ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай. Малшадынь һайн гэр байраар, дулаан хубсаһаар, эдеэ хоолоор, хэрэгтэй зэр зэмсэгээр хангагдана. Фермэнүүдэй дэргэдэ культбаза, улаан булан эмхидхэгдээ. Малшадай сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ бүхы арга боломжо тэндэнь бии.

Гэхэтэй хамта, аймагай зарим колхозуудай правленинүүд, партийна эхин организацинууд энэ шухала асуудалда анхаралаа үшөөл багаар хандуулна. Холын гүүртэ, отарада хүдэлмэрилжэ байһан малшад ехэнхидээ үшөө муушаг байратай байһаар. Олон фермэ, бригадануудай дэргэдэ улаан булан, культбаза, бани үгы. Хэрбээ зарим газарта биишье һаа, тэдэнь хүдэлдэггүй, нэрэ зүүгээд байдаг.

Мал ажалаараа аймаг соохи томо колхозуудай нэгэн Сталинай нэрэмжэтэ колхозые (түрүүлэгшэнь Р. Санжиев, партийна эхин организациинь секретарь Ц. Раднаев) дээрэ хэлэгдэһэнэй жэшээ баримта болгожо боломоор юм. Тус колхоз малшадта гэр бариха түсэбөө жэл бүри дүүргэдэггүй, хуушан гэрнүүдээ һайтар заһабарилдаггүй, тиимэһээ мүнөө үбэл баһал олон малшадынь уйтан, хүйтэн байрада оронхой.

Малшадые дулаан хубсаһаар, зэр зэмсэгүүдээр, шанга хүйтэнэй үедэ түлихэ түлеэгээр саг соонь хангаха шухала. Теэд энэ хүдэлмэри аймагай олонхи колхозуудта тон хангалтагүй байһаар. Жэшээнь, «Большевик» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Крылов, партийна эхин организациинь секретарь нүхэр Гаськов) холын гүүртэ, отарануудта хүдэлдэг малшадаа дулаан хубсаһаар мүнөөшье болотор хангаагүй байна. «Гигант» колхозой малшад ороохо таряа тээрмэдэхэеэ 40—50 километрын газарта 4—5 хоногоор ябана. Тиихэдэ XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (түрүүлэгшэнь И. Крылов, партийна эхин организациинь секретарь Н. Галин) Топико нютагта хүдэлмэрилдэг малшадай түлеэгээр дутаад, бургааһа суглуулжа ябадаг ушар үзэгдэнэ.

Тиихэдэ малшадай культурна эрилтые хангаха асуудал аймаг дотор муугаар шиидхэгдэнэ. Фермэнүүдэй дэргэдэ культбаза гү, али һайн түхеэрэлгэтэй улаан булан эмхидхэхэ, бани бариха гэхэ мэтэ хүдэлмэри намарһаа хойшо миил үгэ зугаа болоод үнгэржэ байна. Уро-Читканай, Уланай сомонуудай колхозуудта нэгэшье культбаза эмхидхэгдээдүй байһаар. Зарим газарта бии тоотой аад, нэрэ зүүхэһээ бэшэ юумэн үгы. Тэрэшэлэн һайн түхеэрэлгэтэй, хүнэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ улаан булангууд олонхи колхозуудта мүнөөшье болотор эмхидхэгдээдүй.

Мүн холын гүүртэ, отарануудта хүдэлмэрилдэг зарим малшад газетэ, журналнуудай шэнэ номер уншанагүй, радио шагнанагүй, кино харанагүй. Малшадай дунда ном, газетэ, журнал тарааха, тэдээндэ кино, концерт харуулха, һонирхолтой хөөрэлдөө хэхэ зэргэтэй хүдөөгэй культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд фермэ, бригадаар харагданагүй, харин үдэшэндөө клуб, библиотекээ нээһэн болоод һуужа байһаар.

Малшадай байра һайжаруулха, культурна эрилтыень бүри һайнаар хангаха гээшэ шухала асуудал мүн. Энэ хадаа колхозой правлениин, партийна эхин организациин, партиин айкомой пропаганда ба агитациин, аймагай культурын таһагуудай уялга болоно.

О. Раднаев, манай корр.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВА.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00614. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5756.